

NI ZA
IZPOSOJO
NA DOM

Dušan Koman

SLIKAR JERNEJ IZ LOKE

in njegova dela na Loškem

THE PAINTER JERNEJ OF LOKA

and his work in Loka

Vodniki po loškem ozemlju

10

»Če bom jest z mojim repom zvila,
ves svet potopljen bo.
Če se bom jest na moj hrbt zvrnila,
ves svet pogubljen bo.«
»O nikari, nikari, riba,
riba Faronika.«

Verzi iz pesmi Riba Faronika nosi svet
(zapisana na Tolminskem, 1886)

ŠKOFJA LOKA

1511-2011

riba faronika

Dušan Koman

**SLIKAR JERNEJ IZ LOKE
IN NJEGOVA DELA NA LOŠKEM**

**THE PAINTER JERNEJ OF LOKA
AND HIS WORK IN LOKA ESTATE**

**Vodnik
Guide**

89/005/00 LC

LOŠKI RAZGLEDI
Vodniki po loškem ozemlju 10

Dušan Koman
Slikar Jernej iz Loke in njegova dela na Loškem

Uredila: Mojca Ferle

Jezikovni pregled: mag. Alenka Klemenc

Prevod povzetkov v angleščino: Martin Cregeen

Oblikovanje in tehnična priprava za tisk: Jana Jocif

Fotografije: Mojca Ferle, Aleksander Igličar, Jana Jocif, Dušan Koman, Peter Malovrh, Narodna galerija v Ljubljani, Marjan Smerke, Franc Pegam (Topolje), Franc Pegam (Zabrekve)

Zemljevid: Geodetska uprava Republike Slovenije

Tisk: Littera Picta
Naklada: 1 000 izvodov

Izdalo in založilo: Muzejsko društvo Škofja Loka
Zanj: mag. Aleksander Igličar, predsednik
www.mdloka.si

Izid knjige je finančno podprla Občina Škofja Loka

G

DI 091200128

Naslovnica/Cover:
Sv. Krištof, cerkev sv. Nikolaja, Spodnje Bitnje
St. Christopher, church of St. Nicholas, Spodnje Bitnje

Angel, ki igra na lutnjo, detajl s poslikave oboka, Sv. Ožbolt nad Zmincem, 1534
Angel, playing a lute, detail from the painting of the vault, Sv. Ožbolt nad Zmincem, 1534

PO SLEDEH FRESK JERNEJA IZ LOKE

Ideja o predstavitvi Jerneja iz Loke, loškega rojaka in zadnjega srednjeveškega freskanta na Slovenskem, je zorela že nekaj let. V letošnjem letu se je srečno ujela s 500-letnico velikega potresa na Kranjskem in dogodki, ki so na Loškem zajeti v sklop prireditev z naslovom Leto ribe Faronike 1511–2011, v katere se z izdajo vodnika vključuje tudi Muzejsko društvo Škofja Loka.

In kaj je tisto, kar veliki potres 1511, Jerneja iz Loke in ribo Faroniko povezuje v magični trikotnik?

Potres 26. marca 1511, z epicentrom v bližini Idrije, je hudo prizadel Škofjo Loko z okolico, Tolminsko in Benečijo. V čas velike in živahne popotresne obnove in gradnje sodi delovanje Jerneja iz Loke. Največ cerkva z njegovimi freskami je bilo odkritih prav na območjih, ki jih je potres najbolj prizadel - lahko bi rekli, da se je slikar znašel v pravem času na pravem mestu.

Jernej je na zunanjščine cerkva večkrat naslikal ikonografsko bogato podobo sv. Krištofa, zaščitnika romarjev in popotnikov, ki z Jezusom na rami brede čez vodo, med upodobljenimi vodnimi bitji pa je prisotna tudi skrivnostna riba Faronika. V otroških očeh lepa morska deklica, v predstavnem svetu odraslih pa zlovešče mitološko bitje, ki s svojim premikanjem povzroča katastrofe in pretrse vseh vrst. Jernej jo je naslikal, trdno držečo svoj dvojni rep, kot svarilo, da ga lahko vsak trenutek spusti.

Podrobnosti iz Jernejevega življenja niso znane. Mikavna domneva umetnostnega zgodovinarja dr. Franceta Steleta, da je živel v zdaj že porušenem dvorcu Fravnof v Stari Loki, žal (še) ni potrjena, z veliko verjetnostjo pa lahko trdimo, da je bil Jernej loški meščan. O tem nas prepričuje v pisnih virih zapisano ime Jernej iz Loke (Bartholomaeus pictor de Loch). Množica z njegovo roko poslikanih cerkva in njihova razprostranjenost govorita o tem, da je bil Jernej izredno iskan ter hkrati ploden freskant, z veliko ustvarjalno energijo. S prizori iz Kristusovega življenja in zgodbami iz življenja svetnikov je v samo dveh desetletjih okrasil okoli štirideset objektov (večinoma cerkva in nekaj kmečkih hiš).

V uvodnem delu vodnika je avtor, umetnostni zgodovinar *Dušan Koman* podal kratek pregled gotskega slikarstva na Loškem, ki ga je s svojim slikarskim opusom zaključil mojster Jernej iz Loke. Naštete so tudi poslikave cerkva na Gorenjskem, v Posočju in Benečiji. Osrednji del je namenjen njegovim delom na Loškem. V predstavitev je

vključena tudi cerkev sv. Jošta nad Kranjem, nekdanj na robu loške freisinške posesti, danes pa cerkvenoupravno vključena v župnijo Kranj – Šmartin. Predstavljeni so tudi spomeniki, ki na terenu niso več ohranjeni; cerkve so razvrščene po abecednem vrstnem redu krajev. Na koncu je dodan še slovarček manj znanih umetnostnozgodovinskih pojmov in ikonografskih motivov, v pomoč tistim, ki se šele spoznavajo s cerkvenim stenskim slikarstvom.

Vodnik namenjamo ljubiteljem umetnosti in vsem, ki jih loška okolica vedno znova zvabi na pot. S povzetki v angleščini želimo freske Jerneja iz Loke približati tudi tujim vedoželjnim popotnikom in turistom.

Vabimo vas, da na svojih potepih po širši loški okolici z vodnikom v rokah poiščete Jernejeve freske in doživite čas ter življenje pred petsto leti.

Jernejeva dela so vredna ogleda in pozornosti!

Mojca Ferle, urednica

Cerkev sv. Ožbolta, Sv. Ožbolt nad Zmincem
Church of St. Oswald, Sv. Ožbolt nad Zmincem

Riba Faronika, detajl s freske sv. Krištofa, cerkev sv. Nikolaja, Spodnje Bitnje, po 1530

The fish Faronika, detail from the fresco of St. Christopher, church of St. Nicholas, Spodnje Bitnje, after 1530

ON THE FRESCO TRAIL OF JERNEJ OF LOKA

The idea of presenting Jernej of Loka, a native of Škofja Loka and the last medieval fresco painter in Slovenia, has matured over several years. This year, by good fortune, it corresponds with the 500th anniversary of the major earthquake in Carniola and activities that are included in the event entitled 'Year of the Fish Faronika 1511-2011', in which Škofja Loka Museum Society is also involved through publication of the guide.

What is it that links the major earthquake of 1511, Jernej of Loka and the fish Faronika into a magic triangle?

The earthquake on 26 March 1511, with its epicentre in the vicinity of Idrija, affected Škofja Loka and surroundings, the Tolmin area and the Venetian Province. The activity of Jernej of Loka belongs to the period of lively post-earthquake renovation. Most of the churches with his frescos have been discovered in the area most affected by the earthquake. It could be said that the painter was in the right place at the right time. On a number of occasions, Jernej painted on the exterior of churches an image of St. Christopher, patron saint of pilgrims and travellers, who is wading across the water with Jesus on his shoulders. The water beings depicted include the mysterious fish Faronika, a sinister mythological being whose movements cause all kinds of catastrophes and shocks. Jernej painted it firmly holding its own double tail, as a warning that it could at any time release it.

The details of Jernej's life are not known but it can be said with great probability that he was a citizen of Škofja Loka. The large number of churches painted by his hand and their distribution testifies that Jernej was a much sought after fresco painter, with great creative energy. Over the course of only two decades, he decorated forty objects in the aforementioned area (the majority of them churches but also some farmhouses).

In the introductory part of the guide, the author, art historian *Dušan Koman*, provides a brief overview of Gothic painting on the territory of the Loka estate, which Master Jernej of Loka completed with his artistic opus. Painted churches in Gorenjska, the Soča valley and the Venetian Province are also listed. The central part is devoted to monuments within the area of the Loka estate, including those that are no longer preserved. The churches are ranked in alphabetical order of place names.

The guide is aimed at art lovers and all those who are attracted to the environment of Škofja Loka. The summary in English is intended to make the frescos of Jernej of Loka more accessible to inquisitive foreign travellers and tourists.

We invite you to take to the road with the guide in your hand, to seek Jernej's frescos and to experience the life and times of five hundred years ago.

Jernej's works are well worth seeing, well worth attention!

Mojca Ferle, editor

SLIKARSKA DELA JERNEJA IZ LOKE
NA OZEMLJU NEKDANJEGA LOŠKEGA GOSPOSTVA

Škofjo Loko z okolico v zgodovini zaznamuje izraz Loško gospostvo; to je posest, ki jo je leta 973 nemški cesar Oton II. daroval brižinskemu (Freising na Bavarskem) škofu Abrahamu. Obstajala je vse do leta 1803, ko so jo Habsburžani formalno vključili v državni ustroj monarhije. Ta prostor je danes poznan kot eno izmed središč likovne umetnosti na Slovenskem, pri čemer navadno pomislimo na likovne ustvarjalce novega veka.

Nič manj pa niso zanimivi poznosrednjeveški slikarski spomeniki s tega prostora. V srednjeveških freskah se, poleg ikonografske vsebine in slogovnih posebnosti, lastnih posameznim mojstrom ter času, zrcalijo tudi način življenja in marsikatera navada tedanjih ljudi. Freske so bile, še posebej tiste na stenah cerkva, svojevrstno javno glasilo z versko vsebino. Prizori so morali biti razumljivi, če ne sami po sebi, pa vsaj s pomočjo razlage duhovnika, saj so bili ob zelo nizki stopnji pismenosti preprostim ljudem vir izobrazbe in vodilo za ravnanje v življenju, podobno kot so nam knjige.

Freske govorijo tudi o noši, o vsakdanjih predmetih, opremi, orodjih in tehnologiji svojega časa, na nekaterih so upodobljene celo dejavnosti, npr. obrti, zabava ali športne panoge. Skratka, srednjeveške slike so tudi odličen vir kulturni zgodovini.

Modno oblečene osebe, Bičanje, Sv. Peter nad Begunjami, po 1523
Fashionably dressed person, The Whipping, Sv. Peter above Begunje, after 1523

Slikarstva med 14. in 16. stoletjem na Slovenskem si torej brez fresk, ohranjenih po cerkvah na Loškem, ne moremo zamisliti, saj je tu-kajšnja tvornost prispevala nekatere ključne spomenike v njegovem razvoju ter odnosu do sosednjih pokrajin, predvsem na zahodu. Že kmalu po sredini 14. stoletja je *Mojster crngrobske fasade* (takšno zasilno ime nosi po poslikavi fasade cerkve v Crngrobu, kjer je okoli leta 1370 naslikal prizore iz Kristusovega pasijona), na Loško prinesel italijanske slogovne značilnosti, ki so se v naslednjem stoletju tu udomačile. Slikarje, ki so jim sledili, zaradi izvora oziroma kraja šolanja imenujemo **furlanski ali goriški slikarji***. Tudi t. i. **mehki slog**, ki je zaznamoval slikarstvo sredine 15. stoletja na Slovenskem, ni šel povsem mimo Loškega ozemlja.

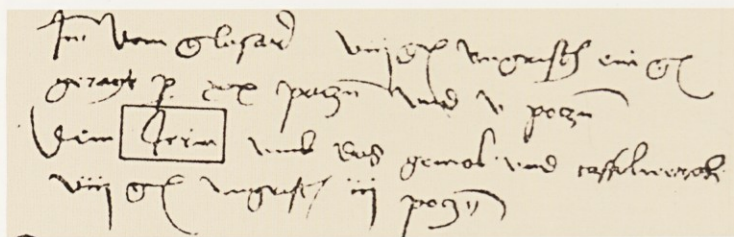

Angel z napisnim trakom, na katerem je datirana poslikava (1534), Sv. Ožbolt nad Zmincem
 Angel with ribbon on which there is the date of the painting (1534), Sv. Ožbolt nad Zmincem

Začetek 16. stoletja je zaznamoval močan potres 26. marca leta 1511. Poškodoval je precej stavb na ozemlju današnje osrednje in zahodne Slovenije ter v Furlaniji. Pri obnovi je bilo potrebno znanje in delo ne le stavbarjev ter kamnosekov, ampak tudi slikarjev, ki so poskrbeli za primerne podobe v cerkvah. Tem potrebam je znal prisluhniti *Jernej iz Loke*, slikar, ki je bil zadnji srednjeveški freskant na Slovenskem. Kljub temu, da ne poznamo njegovih del, ki bi nastala pred sredino tretjega desetletja 16. stoletja, lahko domnevamo, da je bil Jernej eden najplodnejših slikarjev popotresne obnove, ki jo je, vsaj uradno, vodil freisinški škof Filip. Porušene ali poškodovane cerkve je bilo treba najprej obnoviti oziroma na novo zgraditi, kar je zahtevalo precej časa in denarja, zato tudi 15- do skoraj 30-letni zamik pri poslikavah ne preseneti.

Pojmi, ki so med besedilom natisnjeni odebeljeno, so dodatno razloženi v *Slovarčku manj znanih izrazov in ikonografskih motivov*

Jernej iz Loke je bil rojen proti koncu 15. stoletja, verjetno kmalu po letu 1490. Kot večina srednjeveških slikarjev, ki so delovali na Slovenskem, je bil dolgo znan le z zasilnim imenom. France Stelè ga je najprej poimenoval *Mojster prezbiterija sv. Ožbolta*, pač po leta 1534 nastali in datirani poslikavi oboka prezbiterija v cerkvi na Sv. Ožboltu nad Zmincem, njegovo pravo identiteto pa je v začetku 20. stoletja razkril tudi v virih. Slikar z imenom *Jerni* je bil vpisan v knjigo izdatkov za cerkev sv. Filipa in Jakoba na Valterskem vrhu v Poljanski dolini, ki je naslovljena kot *Registrum ecclesiae S. Jacobi in Chrib*, v katero so začeli vpisovati podatke leta 1522. Iz tega zapisa je razvidno, da je Jerneju za slikarski okras pripadalo tretje najvišje plačilo med izdatki za gradnjo in opremo cerkve. Drugič je slikarjevo ime v virih zapisano z imenom *Bartholomaeus pictor de Loch*, nastopil je kot oporočna priča leta 1531 umrlemu rojaku Klemnu Bernardu Naistothu, sicer kuratu v Špetru v Benečiji. Morda je kot loški meščan svojo pot začel v domačem okolju, potem pa je, podobno kot njegov rojak stavbenik Andrej iz Loke, s pomočjo zvez z rojakom Klemnom Naistothom odšel na Tolminsko in v Benečijo.

List iz računske knjige *Registrum ecclesiae S. Jacobi in Chrib*, slikarjevo ime *Jerni* je označeno z okvirom (povzeto po: F. Golob, 1982, p. 22).

Sheet from the accounts *Registrum ecclesiae S. Jacobi in Chrib*, the painter's name *Jerni* is marked with a frame (taken from: F. Golob 1982, p. 22).

Čeprav je Jernej deloval le kaki dve desetletji, vsa njegova zanesljivo datirana dela pa so nastala v enem (1526–1536), je bil izjemno ploden slikar. Danes je znanih skoraj 40 spomenikov z njegovimi deli. Njegovo najzgodnejše danes poznano delo je okras nad daritveno mizo stranskega oltarja, posvečenega sv. Urbanu, v Jurijevi cerkvi nad Bistrico pri Tržiču. Njegovo najobsežnejše delo, poslikava cerkve sv. Petra nad Begunjami, je moralo nastati kmalu po letu 1523, ko je bila cerkev posvečena. Arhivsko je izpričan po letu 1522 na Valterskem vrhu, njegova dela na Tolminskem pa pomenijo zrelo fazo. Tam je slikal vsaj med leti 1526, ko so nastale njegove sicer najzgodnejše zanesljivo datirane freske (sv. Danijel v Volčah pri Tolminu), ki že odslkavajo zrelega mojstra, in 1531, ko je bil oporočna priča Klemnu Naistothu. V naslednjih letih se je vrnil v okolico Škofje Loke, saj je z letom 1534 datiral poslikavo oboka v prezbiteriju cerkve na Sv.

Ožboltu nad Zmincem. Nato je spet odpotoval na Tolminsko in v Benečijo, kjer je z letnico 1536 datiral poslikavi cerkva v Kravarju (Cravero) in v Policah nad Idrijco. Ti poslikavi sodita med njegova zadnja dela. Čas njegovega delovanja je tako okvirno zamejen od drugega do četrtega desetletja 16. stoletja, pri čemer je zanesljivo datiranih le pet poslikav – vse med leti 1526 in 1536.

Prostor, v katerem je Jernej deloval, je severozahodna četrtna slovenskega ozemlja, predvsem okolica Škofje Loke, Gorenjska in Tolminsko. S svojimi deli je segel tudi v Benečijo (Kravar, Landarska jama), po poti že ustaljenih stikov med Loškim gospostvom in zahodnim robom slovenskega etničnega ozemlja. O prehodnosti med obema pokrajinama pričajo še drugi Ločani: stavbar *Andrej iz Loke*, ki je v zadnji četrtni 15. stoletja zgradil nekaj cerkva na Tolminskem in v Benečiji, *Klemen Bernard Naistoth*, ki je bil nosilec cerkvenih funkcij v Benečiji in leta 1479 v Vidmu (Udine) izpričan mojster *Jakob iz Loke* (kakšna je bila njegova obrt ni znano), ki je bil takrat načelnik tamkajšnje Bratovščine sv. Hieronima. V okolici Ljubljane in vzhodni oziroma južni polovici slovenskega ozemlja Jernejeva dela niso znana.

Njegove freske so tehnološko na visoki kakovostni ravni, kar pomeni, da se je izšolal v eni izmed tehnično solidnejših freskantskih delavnic. Največ je slikal v pravi fresko tehniki (*fresco buono*), kar za začetek 16. stoletja ni bilo več običajno, saj je vse več poslikav nastajalo v lažji tehniki slikanja, na izgotovljen in že suh omet (*al secco*). V kateri freskantski delavnici se je izšolal, zaenkrat še ni znano. Ikonografski motivi, ki jih srečamo pri njem, izkazujejo povezave s prostorom severno od Alp, v njegovem slogu pa je videti na eni strani povezave s t. i. *Hrvaško skupino*, na drugi z zahodom – Južno Tirolsko in Furlanijo. Poznal je tudi slikarstvo z začetka 16. stoletja na Gorenjskem, predvsem dela *Mojstra sv. Jakoba iz Ribnega*, po katerem je povzel šablono za slikanje tekstilnih vzorcev. Glede na draperijo, predvsem meandrasto nagubane rokave, je še najbližji istrskemu slikarstvu iz časa okoli 1500. **Šabloniran vzorec**, ki ga je uporabil na prizorih iz legende o Janezu Krstniku na Suhi, sicer kaže na zveze z *Mojstrom sv. Jakoba iz Ribnega*, ki je deloval okoli leta 1500, vendar tudi ne gre povsem zanemariti možnosti, da je Jernej vzorec prerisal in si po njem izdelal šablono.

Mučenka s shematično modeliranim obrazom, sv. Janez Krstnik, Suha, pred 1533
Martyr with schematically modelled face, St. John the Baptist, Suha, before 1533

Kristusov zadnji počitek, Sv. Peter nad Begunjami, po 1523
Christ's Last Rest, Sv. Peter above Begunje, after 1523

Pri opredelitvi njegovega slikarstva je treba upoštevati tudi ikonografski repertoar, ki kaže na močnejše povezave s severom. Te vplive vidimo tako v grafikah zgornjerenskega *Mojstra E. S.* (okrog 1420–1468), ki so Jerneju služile kot predloga za slikanje, kot tudi posredno na listih iz nürnberške delavnice slikarja in grafika *Michaela Wolgemuta* (1434–1519). Italijanskih značilnosti v Jernejevi motiviki, razen osamljenih primerov, kot sta npr. Obešeni Juda, v cerkvi sv. Lovrenca nad Škofjo Loko, kjer je Jernej pravzaprav le preslikal stoletje starejšo podobo, ki jo je naslikala neka furlanska delavnica, in prizor Zasmehovanja v cerkvi sv. Petra nad Begunjami, ni.

Čeprav Jernejevo delo sodi v okvir srednjeveškega slikarstva, je v svoje freske vpletal tudi nove, renesančne elemente. Posamezne prizore je tako namesto s trakastimi obrobami raje zamejil s stebrički, dogajanje na slikah je pogosto postavil v pokrajino in dodal še marsikateri, že povsem renesančni dodatek.

Njegov slog je shematičen, obrazi so prepričljivi, a šablonsko modelirani – poteza čopiča se začne pri nosu in se nato izteče v obrvi – in zaliti, včasih celo z dvojnim podbradkom ali golšo. Kljub temu, da njegove figure delujejo plastično, so v prostoru stisnjene. Perspektiva na njegovih slikah je nerodna, razmerja velikosti figur in okolja, v

katerega so te postavljene, niso realna, pa tudi sicer prostor ni ravno Jernejev najmočnejši slikarski element. **Draperija** je izdelana skicozno. Predvsem nesvetniškim figuram je slikar namenil renesančna oblačila. Tudi kolorit je precej enoličen, saj so, seveda z odtenki, v njegovem opusu zastopane le rjava, rdeča, rumena in zelena barva.

Slogovno je bil Jernej torej precej ljudski, a kljub temu kakovosten slikar. Lahko, da mu je tak stil narekovalo okolje, v katerem je delal, saj so bile njegove freske popularne v odročnejših krajih, v večjih (a vseeno lokalnih) centrih pa njegovih del ne poznamo. Na podeželju so potrebe in zahteve po likovnih kulturnih dobrinah narekovale bolj domačnostni slog, najpomembnejša je bila razumljivost fresk. Goto-vo pa je bila zaželena tudi modnost, saj njegove freske pripovedujejo tudi o sočasni oblačilni kulturi v visoki družbi. Kljub temu je zelo verjetno, da je Jernej v načinu slikanja, ki je omogočal hitro izgotovljen izdelek, videl dokaj lahek zaslužek. V risbi je namreč zanesljiv, celo rutinski in prepričljiv, zato morda ne bi bilo napačno, če na njegov slikarski slog gledamo skozi oči tedanje publike.

Izbor ikonografske teme poslikave, ki je bil v domeni naročnika poslikave, največkrat ključarja, na Jernejevih slikah izvira še iz srednjeveške duhovne kulture. Relativno malo je starozaveznih prizorov, kar kaže na njihovo manjšo splošno priljubljenost, med novozaveznimi prizori so v njegovem opusu predvsem podobe iz osrednjih zgodb; Kristusovi čudeži, ali npr. njegove parabole, niso bili med najbolj iskanimi motivi. Nasprotno so bili prizori iz Kristusovega življenja in Pasijon seveda med najbolj priljubljenimi temami. V cerkvi sv. Petra nad Begunjami je Jernej naslikal obsežen cikel prizorov iz Jezusovega življenja in trpljenja, med katere je vključil tudi take, ki so na freskah

Pevci, prezbiterij, Sv. Janez ob Bohinjskem jezeru, okrog 1530
Choristers, presbytery, St. John by Bohinj lake, around 1530

na Slovenskem zelo redki ali se pojavijo le tu (npr. Kristus po bičanju pade, Kristusa slečejo ali pa **Kristusov zadnji počitek**, ki ga je Jernej upodobil večkrat, a ga sicer v srednjeveškem slikarstvu na Slovenskem ni najti, enako velja tudi za Nejevernega Tomaža). Nekoliko nenavadno se na prvi pogled zdi v njegovem opusu zapostavljeno mesto Marije, saj jo je večinoma upodobil le kot figuro v Kristusovih prizorih, samostojno pa le redko. Vendar je treba ob tem upoštevati čas, v katerem je Jernej slikal, saj se je takrat na Slovenskem širilo luteranstvo, kar se kaže tudi v **ikonografiji**. Seveda je Jernej dobil tudi naročila za upodobitve **eshatoloških motivov**, predvsem poslednje sodbe. Med njegovimi poslikavami prezbiterijev je še vedno prisoten ikonografski program **kranjskega prezbiterija**, ki po svoji vsebini prav tako sodi med eshatološke teme, s podobo Kristusa v osrednjem polju in angeli, razporejenimi okoli njega (npr. v cerkvi sv. Ožbolta nad Zmincem). Ta tema je pri Jerneju, pa tudi sicer v slikarstvu iz začetka 16. stoletja, že bolj ohlapna, saj je nekatere elemente na oboju – npr. simbole evangelistov, ki so bili v 15. stoletju obvezno upodobljeni okoli Kristusa – večinoma kar opustil. Tej shemi je ponekod dodal še preroke, apostole, ki so sicer po tradiciji nastopali na severni in južni steni prezbiterija, pa je pogosto postavil v vzhodni zaključek. Takšne pozne variante kranjskih prezbiterijev že izražajo hotenje po dekorativni obravnavi prostora.

Cerkev sv. Petra, Sv. Peter nad Begunjami
Church of St. Peter, Sv. Peter above Begunje

Posebej zanimive in ikonografsko bogate so Jernejeve upodobitve sv. Krištofa, katerim je bila vzor za kompozicijo in ikonografske detajle podoba tega svetnika iz leta 1495, naslikana na fasadi župnijske cerkve v Radovljici. Jernejeve podobe tega svetnika so praviloma postavljene pod naslikan arhitekturni lok z nišami v stranicah, namenjenimi svetniškim likom. Ob Krištofu, ki nosi dete in se opira na že ozelenelo palico, je naslikan Anton Puščavnik s svetilko v roki, kar ponazarja nočni prizor. Nad Krištofom, ki brodi čez reko, v kateri plavajo starozavezna ali demonska bitja, so pogosto angeli. Med detajli, ki bogatijo Jernejeve upodobitve vode, čez katero sv. Krištof nosi malega Jezusa, je večinoma prisotna tudi dvorepa **riba Faronika**, katere pomen na teh zavetniških slikah je sicer povezan s potresom, saj ga po legendi Faronika lahko povzroči z zamahom repa, vendar ne izrecno s tistim iz leta 1511, saj so upodobitve Krištofa s Faroniko prav tako običajne na starejših freskah.

Jernej je v cerkvi sv. Petra nad Begunjami v osmih slikah upodobil življenje sv. Petra, kar je, kljub veliki priljubljenosti svetnika in njegovimi pogostimi upodobitvami v vrsti apostolov in tudi posamičnih prizorov iz njegovega življenja (npr. križanje), med srednjeveškimi poslikavami cerkva na Slovenskem izjema.

Mučeništvo sv. Petra, Sv. Peter nad Begunjami, po 1523
Martyrdom of St. Peter, Sv. Peter above Begunje, after 1523

Poleg verskih prizorov je Jernej naslikal tudi nekaj povsem posvetnih podob. Največ jih je na Ribčevem lazcu v cerkvi sv. Janeza Krstnika ob Bohinjskem jezeru, med njimi je najzanimivejša podoba cerkvenega zbora, v katerem tri skupine s po tremi pevci pojejo večglasno, pri tem pa si pomagajo s pesmarico in gestikulacijo.

V vhodni lopi iste cerkve je naslikal skupino vaščanov pri vsakdanjih opravilih, sicer pa so posvetnega značaja tudi nekatere izmed figur, ki jih je Jernej pogosto slikal v prezbitერიjih, ki kakor skozi okenske niše, naslikane pod vrsto apostolov, gledajo v prostor in spremljajo dogajanje. Pogosto je naslikal tudi atlante, ki podpirajo bodisi oboke prezbitერიjev ali le naslikane arhitekturne člene, ki razmejujejo posamezne prizore. Tudi marsikatero nišo, ki je bila v prezbitერიju namenjena obrednemu posodju, je Jernej okrasil z naslikanimi predmeti, ki so jih uporabljali v liturgiji.

Snemanje s križa, Sv. Peter nad Begunjami, po 1523
Taking Down from the Cross, Sv. Peter above Begunje, after 1523

THE PAINTING WORKS OF JERNEJ OF LOKA ON THE TERRITORY OF THE FORMER LOKA ESTATE (Summary)

Škofja Loka and surroundings are characterised historically by the term, the Loka estate; this was an estate that the German Emperor Oton II gifted to Bishop Abraham of Freising in 973. It existed right up to 1803, when the Hapsburgs formally included it in the state structure of the monarchy. This area is today known as one of the centres of fine art in Slovenia and it was similar in the Middle Ages.

In medieval painting, in addition to the iconographic content and stylistic particularities of individual masters and times, the way of life and many customs of the people of the time were mirrored. Frescoes provide evidence of the costume of the period. They also tell us something about the everyday objects, equipment, tools and technologies of their time and activities are even depicted in some of them, such as crafts, entertainment or sports disciplines. In short, medieval pictures are also an excellent source of cultural history.

The period from the late 14th to the early 16th century was a time of intensive creation of frescoes in churches. On 26 March 1511, western Slovenia and Friuli suffered an earthquake. For the reconstruction, the knowledge and work was required not only of builders and stone masons, but also painters, who provided suitable images in the churches. *Jernej of Loka* responded to this need; he was the most fruitful painter of the post-earthquake reconstruction and the last medieval fresco painter in Slovenia. He also interwove new, renaissance elements into his frescoes.

Jernej of Loka was born towards the end of the 15th century, probably soon after 1490. Just as the majority of medieval painters who worked in Slovenia, he was long known only by a provisional name. France Stele first designated him as the *Master of the Presbytery of St. Oswald* since he created the painting of the vault of the presbytery in the Church of St Oswald above Zminec, some time after 1534.

Although *Jernej* only worked for some two decades, and all his reliably dated works were created in one (1526–1536), he was an extremely fruitful painter. Almost 40 monuments with his works are known today. The area in which *Jernej* operated is the north-western quarter of Slovene territory, mainly the surroundings of Škofja Loka, Gorenjska and the Tolmin area. He also reached into the Venetian Province with his work (Cravaro, SanGiovanni d'antro), along the routes of already established contacts between the Loka estate and the western edge of Slovene ethnic territory.

Saloma prinese glavo Janeza Krstnika, Cerkev sv. Janeza Krstnika, Suha, pred 1533
Saloma carries the head of John the Baptist, church of st. John the Baptist, Suha, before 1533

His frescoes are technologically on a high level of quality, which means that he had been trained in one of the more technically solid fresco workshops. He painted mainly in the real fresco technique, which was no longer customary at the beginning of the 16th century, since ever more wall paintings were created in the easier technique of painting on already completed, dry plaster.

The iconographic motifs that we meet in Jernej's works show links with the area north of the Alps and, in his painting, he often drew on graphics from the southern German area. There are few Old Testament scenes and among scenes from the New Testament, images

from the central stories predominate. Among them are scenes that are very rare in Slovenia, or even only appear with Jernej (e.g., Christ Falls after the Whipping, Christ is Undressed or Christ's Last Rest, the same also applies for Doubting Thomas). Jernej's depictions of St. Christopher are particularly interesting and iconographically rich; they were supposed to protect those who gazed devoutly on his image in the morning from death without having received the last sacraments. Because of this, the image of St. Christopher is generally painted larger than life and on the side of the church that faces the settlement.

Jernej has a fairly popular style but is nevertheless a high quality painter. In drawing he is reliable, even routine, his style is schematic, the faces are convincing but conventionally modelled and fleshy, sometimes even with a double chin or goitre. Despite the fact that his figures work plastically, they are squeezed into the space. The perspective in his pictures is awkward, the ratios of the size of figures and the environment in which they are set are not realistic and the spatial aspect is also not really Jernej's strongest painting element. It may be that such a style was dictated by the environment in which he worked, since his frescoes were popular in more remote places; we do not know of his works in larger (not even local) centres. Perhaps Jernej saw fairly easy earnings in a method of painting that enabled a quickly finished product. The transit nature of Slovene territory is reflected in his style. On the one hand, a link with the so-called *Croatian group* can be seen and, on the other, with the west, Southern Tyrol and Friuli. He was familiar with the painting from the beginning of the 16th century in Gorenjska, above all the work of the *Master of St. James from Ribno*, from whom he took the model for painting textile patterns.

Kristus pred Pilatom, cerkev sv. Petra, Bodovlje, po 1530
Christ before Pontius Pilate, church of st. Peter, Bodovlje, after 1530

JERNEJEV OPUS

Do sedaj je poznanih 39 spomenikov z Jernejevimi slikarskimi deli. Poleg tistih na Loškem so njegove poslikave odkrili še:

Na Gorenjskem v *Bistrici pri Trziču* (podružnična cerkev sv. Jurija, kjer so razpoznavni le trije svetniški prizori, in sicer v kotu med severno in slavoločno steno ladje), na *Bledu* (stara župnijska cerkev sv. Martina, danes uničeno), na *Bregu ob Savi* (župnijska Marijina cerkev, kompozicija s sv. Krištofom in Križanje na južni fasadi), na *Brodu v Bohinju* (podružnična cerkev Marije Magdalene, kompozicija s sv. Krištofom na južni fasadi prezbiterja), na *Otočah* (podružnična cerkev sv. Antona Puščavnika, kjer je Kristusov zadnji počitek prebeljen), na *Spodnjem Otoku pri Radovljici* (podružnična cerkev sv. Janeza Krstnika, ohranjen je fragment Pohoda in poklona sv. Treh kraljev na severni steni ladje, Jernejev poslikani leseni strop je uničen), na *Ribčevem Lazu* (podružnična cerkev sv. Janeza Krstnika ob Bohinjskem jezeru; v prezbiteriju je naslikal pevce, ki se z gestikulacijo sporazumevajo med petjem, pod njimi angeli držijo zastor, v vhodni lopi je, poleg dogodkov iz življenja Janeza Krstnika in svetniških likov, naslikanih še nekaj posvetnih podob, ostanki Jernejeve poslikave so tudi na južni fasadi), na *Sv. Petru nad Begunjami* (podružnična cerkev sv. Petra; Jernej je tu poslikal vso notranjščino cerkve) in v *Vrbi* (podružnična cerkev sv. Marka, vrsta apostolov v prezbiteriju, v ladji pa svetniški liki, Kristusov pasijon ter Poslednja sodba).

Med temi freskami je treba še posebej izpostaviti tiste v podružnični cerkvi *sv. Petra nad Begunjami*, ki so slikarjevo najboljše poznano delo. Na oboku prezbiterja je seveda osrednja Kristusova figura, obočna polja okoli nje so namenjena angelom. Stene prezbiterja obiskovalca nagovarjajo s prizori iz življenja sv. Petra in nekaj svetniškimi figurami. Na severni ladijski steni je naslikanih 26 prizorov iz Kristusovega življenja, med katerimi je nekaj v poznosrednjeveškem slikarstvu na Slovenskem zelo redkih ali celo edinstvenih ikonografskih motivov. Slavoločna stena ladje je namenjena Poslednji sodbi, pri čemer je Kristusu sodniku namenjeno mesto na središčni vzhodni obočni poli. Na južni steni je ohranjenih še nekaj starozaveznih prizorov.

Na severnem Primorskem je Jernej slikal v *Bovcu* (podružnična cerkev Device Marije v Polju, kjer so v prezbiteriju ostanki vrste apostolov, na ladijski strani slavoločne stene pa trije svetniški prizori, pod katerimi so štiri doprsne figure mož), v *Koprivišču* (podružnična cerkev sv. Tomaža, kjer je v prezbiteriju ohranjen le Kristusov zadnji počitek, v ladji so na severni steni odlomki Pohoda in poklona sv. Treh kraljev, na slavoločni sv. Krištof in Marija z otrokom ter na južni fragment sv. Jerneja in Križanje), v *Krestenici nad Kanalom* (podružnič-

na cerkev sv. Nikolaja; tu je na severni steni ladje ohranjen odlomek slike Kristusovega zadnjega počitka, na južni pa podobi sv. Andreja in sv. Nikolaja), v *Nadavčah* (podružnična cerkev sv. Marije Snežne, z ohranjenimi odlomki Pohoda in poklona sv. Treh kraljev), v *Podbeli* (podružnična cerkev sv. Helene, kjer je bil poslikan prezbiterij, je bila ob potresu leta 1976 porušena), v *Policah* (podružnična cerkev Marije Device, v katere prezbiteriju je obok namenjen Kristusu, angelom, na odsečnicah prerokom, na slavoloku so poleg Križanja naslikani še starozavezni prizori iz zgodbe o Kajnu in Ablu), na *Straži* (podružnična cerkev sv. Pavla ima na fasadi vzhodnega zaključka prezbiterija Jernejevi sliki Kristusovega zadnjega počitka in Križanja), na *Volarjih* (podružnična cerkev sv. Brikcija ima poslikane stene prezbiterija in slavoločno steno), in v *Volčah* (podružnična cerkev sv. Daniela, kjer je mogoče rekonstruirati poslikavo prezbiterija, a je bila cerkev v 1. svetovni vojni porušena), njegova poslikava je dokumentirana tudi v cerkvi sv. Marka v *Žabčah pri Tolminu*.

Jernej je svoje delo opravljal tudi v Furlaniji v današnji Italiji. Njegova dela so ohranjena v *Kravarju* (Cravero, podružnična cerkev sv. Lucije ima poslikan obok, kjer so okoli osrednjega Kristusovega lika razporejeni angeli, med njimi nekateri igrajo na instrumente, drugi z orodji Kristusovega trpljenja opominjajo na Kristusovo trpljenje, poleg njih so še doprsne moške figure z napisnimi trakovi. Na slavoločni steni so trije svetniški liki, angel z napisnim trakom in posvetna moška podoba) in v *Landarski jami* (S. Giovanni d'Antro, podružnična cerkev sv. Janeza Krstnika, kjer so v prezbiteriju vidni le še fragmenti Jernejeve poslikave, v ladji pa je ohranjena slika Veronikinega prta).

JERNEJ'S OPUS (Summary)

To date, 39 monuments with Jernej's painting works are known. In addition to those in the Loka estate, his paintings have additionally been preserved:

In Gorenjska in *Bistrica by Tržič*, in *Bled*, in *Breg by Kranj*, in *Brod in Bohinj*, in *Otoče*, in *Otok by Radovljica*, in *Ribčev Laz* by Bohinj Lake, in *St. Peter above Begunje* and in *Vrba*. Among these churches, the succursal church of *St. Peter above Begunje* should be particularly highlighted, since the painter's most extensive work is there.

In northern Primorska, Jernej painted in *Bovec*, in *Koprivišče* in *Krestenica above Kanal*, in *Nadavče*, in *Podbela*, in *Police*, in *Straža*, in *Volarje* and in *Volče*, and his painting is also documented in the church of St. Mark in *Žabče by Tolmin*.

Jernej also carried out work in Friuli in modern Italy. His works are preserved in *Kravar* (Cravero) and *Landarska jama* (S. Giovanni d'Antro).

Marija z Jezuščkom, iz Pohoda in poklona sv. Treh kraljev,
cerkev sv. Florjana, Bukovica, okrog 1530
Mary with the Little Jesus, from the Journey and Adoration of the Magi,
Church of St. Florian (sv. Florian), Bukovica, around 1530

JERNEJEVA DELA NA LOŠKEM
JERNEJ'S WORK IN THE LOKA ESTATE
(Summary)

1 Bodovlje – sv. Peter

Cerkev, ki je bila v srednjem veku starološka podružnica in je v pisnih virih prvič omenjena leta 1291, je posvečena sv. Petru. Prezbiterij, ki danes daje občutek najstarejšega dela cerkve, je bil ladji prizidan šele po rušilnem potresu (26. 3. 1511) – okoli leta 1520, srednjeveško lupino cerkve so v tem času tudi povišali in v sredini 19. stoletja ponovno prezidali. Prvotna ladja je bila torej precej nižja od današnje, prezidava pa na srečo ni popolnoma uničila stenskih poslikav. Ladja je bila poslikana po letu 1370. Freske izdajajo roko Mojstra crngrobske fasade, ki je v tem času na Gorenjsko prinesel italijanski stil slikanja. Tako kot v Crngrobu je tudi tu naslikal Kristusov pasijon, a le v enem pasu.

Jernej je v tej cerkvi slikal po letu 1530. Nad ciklom Mojstra crngrobske fasade je, potem ko so ladjo povišali, naslikal prizore, od katerih sta delno odkrita le dva: na zahodni steni je *Poslednja sodba*, od katere je odkrit *Kristus sodnik*, ki sedi na mavričnem prestolu v mandorli, ob njem je angel s križem, pod njim sta na vsaki strani dve goli osebi, ki molita. Na južni steni je ohranjen prizor Kristusa, ki je označen s križnim nimbom, pred Pilatom. Jernejev je tudi slikarski okras po potresu zgrajenega prezbiterija. Glavni pas je, kot pač v tradiciji kranjskega prezbiterija, namenjen apostolom, od katerih so odkrite le tri figure na severni steni. Pod njimi je za Jerneja značilen pas naslikanih doprskih likov v okenskih nišah, od katerih je na severni steni vidna podoba svetega papeža, neka precej odrgnjena slika svetnika, sveti škof in še en svetniški lik. V zaključku prezbiterija je na severovzhodni steni svetniška figura, vidni so še trije ostanki poslikav. Jernejeva je tudi oltarna freska na severni slavoločni steni v ladji, ki predstavlja *Marijo z Detetom* ob dveh svetnicah, cel prizor pa je postavljen v arhitekturni okvir. To podobo danes povsem zakriva lesen oltar. Da

je bila cerkev znotraj v celoti poslikana, dokazujejo sonde, narejene leta 2008. Pod beležem se tako skriva še dovršen del fresk Jerneja iz Loke in tudi nekaj pasijonskih prizorov Mojstra crngrobske fasade še čaka odkrivanja. Kakovosten restavratorski poseg bi prav bodovljsko cerkev gotovo uvrstil med pomembnejše slikarske spomenike v Sloveniji. Sledovi Jernejeve poslikave so vidni tudi na fasadi severno od zvonika, kjer je bil najverjetneje naslikan *sv. Krištof*.

1 Bodovlje – sv. Peter

The church, which was a Stara Loka succursal church in the Middle Ages and is first mentioned in written sources in the Freising land register in 1291, is dedicated to St. Peter. The nave was painted after 1370 and the frescoes were done by the hand of the Master of the Crngrob facade, who brought the Italian style of painting to Gorenjska at that time.

Kristus sodnik, po 1530
Christ the Judge, after 1530

Sveti papež, po 1530
Holy Pope, after 1530

three figures on the north wall are uncovered. Below them is a band of painted figural busts in window niches, which is characteristic of Jernej. The altar fresco on the north wall of the triumphal arch in the nave is also by Jernej. It represents *Mary with Child* beside two saints and the entire scene is set in an architectural frame. This image is entirely hidden today by a wooden altar. Soundings made in 2008 prove that the church interior was completely painted.

2 Breznica pod Lubnikom – sv. Lovrenc

Cerkev, posvečena zavetniku vasi Breznica in Gabrovo sv. Lovrencu, je v 16. stoletju spadala pod starološko župnijo, prvi zapis o njej je ohranjen iz leta 1291. Kljub predelavi v 19. stoletju je cerkev ohranila srednjeveško jedro. Ladjo so okoli leta 1400 poslikali mojstri tiste furlanske delavnice, katere delo so tudi pasijonski prizori v severni ladji romarske cerkve v Crngrobu. Na južni, zahodni in delu severne stene so naslikali prizore iz Kristusovega pasijona, na severni steni *Pohod in poklon sv. Treh kraljev*, kjer vzbuja pozornost predvsem zelo dobra modelacija konj.

Okoli leta 1530 se je popravila fresk lotil Jernej iz Loke. Njegovi popravki so vidni na sliki *Obešenega Jude*, kjer je poškodovani figuri preprosto doslikal še svojo (lepo sta vidna dva obraza), prizoru *Polaganja v grob* je dodal pomožne like. Med tema slikama, na mestu, kjer je moralo biti *Križanje*, je Jernej upodobil *Kristusov zadnji počitek*, ki pa je slabo ohranjen. Jernej je poslikal tudi prezbiterij, a so izpod beleža vidni le delčki njegove poslikave na severovzhodni in jugovzhodni steni. Ob restavratorskih delih leta 1934 je bilo precej Jernejeve poslikave žrtvovane zaradi prezentacije starejših fresk.

Jernej se je lotil tudi poslikave zunanjščine. Na južni fasadi je naslikal podobo *sv. Krištofa*, od katere so ostali le še blede obrisi, na zahodni fasadi pa njegove freske, razen dveh fragmentov v današnji lopi, niso več ohranjene.

Obešeni Juda, furlanski mojstri, okrog 1400 in doslikava Jerneja iz Loke, okoli 1530
Judas hanged, Friulian workshop, around 1400 and Jernej's »*corrigendum*«, around 1530

2 Breznica pod Lubnikom - Sv. Lovrenc

The church, dedicated to the patron saint of the village of sv. Lovrenc, despite reconstruction in the 19th century has retained its medieval core. The nave was painted around 1400 by a master of a Friulian workshop who also worked in the pilgrim church in Crngrob. On the south, west and part of the north wall are painted scenes from *Christ's Passion*, on the north wall the *Journey and Adoration of the Three Kings*. Attention in this scene is drawn above all to the very well modelled horse.

Jernej of Loka set about repairing the frescos around 1530. His repairs are visible on the picture of the *Hanged Judas*, in which he simply over-painted the damaged figures with his own (two faces can clearly be seen) and added auxiliary figures to the *Laying in the Tomb*. Between these pictures, Jernej depicted *Christ's Last Rest*, which is poorly preserved.

He also painted the exterior. On the south façade, he painted an image of St. Christopher, of which only a faded outline still remains and his frescoes are no longer preserved on the west facade, with the exception of two fragments.

Polaganje v grob, okoli 1530
Laying in the Tomb, around 1530

3 Brode – sv. Tomaž

Cerkev, ki je bila nekdanj starološka podružnica in je bila prvič omenjena leta 1291, je posvečena sv. Tomažu. Ladja, obokana šele v 19. stoletju, je še srednjeveška, prav tako je prezbiterij še iz prve polovice 15. stoletja.

Južna zunanja stena prezbiterija, Poslednja sodba in liki apostolov, po 1530
Southern exterior wall of the presbytery, The Last Judgment and figures of the apostles, after 1530

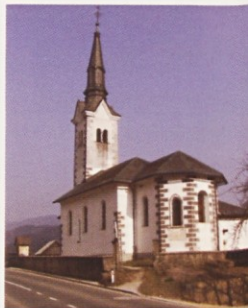
Freske, ki so Jernejevo delo iz četrtega desetletja 16. stoletja, poznamo le na zunanjščini. Na severni fasadi ladje je ob zvoniku (danes že močno zbledelo) *Žrtvovanje Izaka* in še neka podoba, katere vsebine zaradi slabe ohranjenosti tudi avtorji starejše literature niso mogli določiti, lahko pa bi pričakovali daritev ovna, ki ga je Bog poslal Abrahamu, naj ga daruje namesto Izaka. Glede na ohranjene ostanke bordure sta bila pred *Abrahamovo daritvijo* naslikana še dva prizora. Na zahodnem delu iste stene sta prav tako slabo ohranjeni podobi *Jurijevega boja z zmajem* in *Križanja*. Na južni steni prezbiterija so ohranjeni deli *Poslednje sodbe*, s Kristusom v mandorli in apostolskimi liki ob njem, spodaj pa ostanek upodobitve kraja izvoljenih. Na jugovzhodni stranici je bil nekoč še viden del slike *Kristusovega zadnjega počitka*, motiva, ki ga razen pri Jerneju med srednjeveškimi freskami na Slovenskem ni, danes je ta stena prebeljena. Odlomki Jernejevih fresk so tudi na zahodni fasadi.

3 Brode – sv. Tomaž

The church, which was formerly a Stara Loka succursal church and was first mentioned in the Freising land register of 1291, is dedicated to St. Thomas. Frescoes, which are Jernej's work from the period from 1530-1540, are only known on the exterior. On the north side of the facade, beside the belfry, is the *Sacrifice of Isaac* (today already greatly faded) and some indeterminate image which might be expected to be the offering of the sheep that God sent to Abraham to sacrifice instead of Isaac. On the western part of the same wall are similarly poorly preserved images of *St. George's Fight with the Dragon* and the *Crucifixion*.

4 Bukovica – sv. Florjan

Tudi to cerkev, ki je posvečena sv. Florjanu, viri prvič omenjajo leta 1291. Ladja je srednjeveška, kasneje barokizirana, prav tako je bil kasneje predelan gotski prezbiterij. Od slikarskega okrasa iz 15. stoletja je na južni stranici zvonika ohranjena podoba sv. Florjana z gorečim gradom in žanrskimi figurami v ozadju, na freski je še napisno polje.

V cerkvi so ohranjene Jernejeve freske, ki so nastale okoli leta 1530 ali nekaj let kasneje, restavrirane so bile leta 2006. V ladji na severni steni je le v delčkih ohranjen prizor *Pohoda in poklona sv. Treh kraljev*, večina freske je bila uničena, ko so vzdali nova okna. Povsem ohranjena je le Marija, ki sedi na prestolu pod baldahinasto arhitekturo v naročju pa ji sedi Jezušček, ki sprejema darila. Pod njo je med žanrskimi prizori zanimiva podoba dvornega norca. Ostanki poslikave v prezbiteriju so kasnejši, verjetno iz sredine 16. stoletja. Na zunanji jugovzhodni steni prezbiterija je še močno zbledel (sicer redke) prizor *Kristusovega zadnjega počitka*, prav tako Jernejevo delo.

Piskači, okrog 1530
Whistlers, around 1530

Obrtnika, iz Pohoda in poklona sv. Treh kraljev, okrog 1530
Craftsmen, from the Journey and Adoration of the Magi, around 1530

4 Bukovica – sv. Florjan

This church, which is dedicated to St. Florian, is also first mentioned in the Freising land register of 1291. Of the painting decoration from the 15th century, on the south side of the belfry has been preserved an image of *St. Florian*, with a burning castle and genre figures in the background.

In the church are preserved Jernej's frescoes made around 1530, or a few years later, which were restored in 2006. On the north wall of the nave are fragments of the picture of the *Journey and Adoration of the Three Kings* but most of the fresco was destroyed when a new window was inserted. Only Mary holding Jesus in her arms, who is accepting the gifts, has been completely preserved. Below her are genre scenes. On the exterior southeast wall of the presbytery is a greatly faded (but rare) scene of *Christ's Last Rest*, similarly the work of Jernej.

5 Četena Ravan – sv. Brikcij

Tudi to cerkev, ki je posvečena sv. Brikciju in je danes podružnica župnije v Javorjah, pisani viri prvič omenjajo leta 1291.

Kljub temu, da je bila cerkev v času baroka prezidana, pa tudi obok prezbiterija je dobil baročno preobleko, je na južni steni v prezbiteriju še ohranjen del fresk, ki jih je Jernej naslikal v četrtem desetletju 16. stoletja. Upodobil je standardni pas z apostoli v nišah, od katerih je ohranjenih šest, njihova oblačila so okrašena s šabloniranimi vzorci. Nad apostoli je naslikanih sedem dopasnih moških figur, ki skozi okenca gledajo v prostor. V podločjih sta bila naslikana še dva prizora, od katerih je ohranjena le spodnja partija in sta zaradi tega nedoločljiva. Druga polovica apostolske vrste je bila naslikana na nasprotni steni, tu so ohranjeni le fragmenti. V zaključku prezbiterija so bile naslikane še stoječe svetniške figure, izmed katerih sta še najbolj ohranjeni tisti na špaletah vzhodnega okna.

5 Četena Ravan – sv. Brikcij

The Freising land register of 1291 is also the first mention of this church, which is dedicated to St. Bricius.

Despite the fact that the church was reconstructed during the Baroque, part of a fresco is still preserved on the south wall of the presbytery, which Jernej painted in the fourth decade of the 16th century. He depicted a standard band with apostles in niches, six of which have been preserved. Above them is painted seven male busts, which gaze into the space through windows. Two scenes were painted on the wall below the vault. Standing figures of saints were painted at the termination of the presbytery, of which the best preserved are those on the jambs of the east window.

Dopasne moške figure, po 1530
Male busts, after 1530

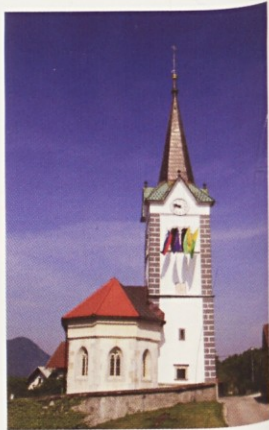
Apostoli v nišah, po 1530
Apostles in niches, after 1530

6 Godešič - sv. Nikolaj

Cerkev je enoladijska, z gotskim prezbiterijem, posvečena je sv. Nikolaju (Miklavžu). V osnovi je še romanska, kar je potrdilo odkritje romanske apside leta 2001 (njeno mesto je ponazorjeno z drugačnim tlakom), v pisnih virih je bila prvič omenjena leta 1022 ali 1023.

Okoli leta 1400 je zelo kakovosten slikar furlanske smeri, v katerega delu se vidijo slogovni vplivi slikarstva Vitaleja iz Bologne, na zahodni fasadi naslikal *Poslednjo sodbo*. Del poslikave, ki si ga lahko ogledamo pod kasneje sezidano vhodno lopo, je že močno poškodovan, nekateri prizori so komaj razpoznavni. Mnogo bolje je ohranjen zgornji pas kompozicije, do katerega je urejen dostop čez pevsko emporo v cerkvi. Tu je še mogoče videti pet angelov, od katerih dva igrata na instrumente (levi na violo, desni na harfo), eden pa v culi nosi dušo umrlega in predstavlja podobo **Abrahamovega naročja**. Za angelom, ki igra na violo, je podoba lune, na nasprotni strani je upodobljeno sonce. Ta poslikava, na kateri so, kot je na delih freskantov furlanske smeri običajno, prizori uokvirjeni s **kozmatško borduro**, je ena ikonografsko najbogatejših srednjeveških upodobitev Poslednje sodbe v mejah današnje Slovenije.

Drugi slikar, ki je slikal v cerkvi na Godešiču po letu 1530, je bil Jernej iz Loke. Njegove freske v prezbiteriju so po restavratorskih delih v letu 2008 vzorno očiščene in prezentirane. Osrednji pas tristranega zaključka prezbiterija je bil tudi tu namenjen vrsti stoječih apostolov, med katerimi je še najbolj ohranjena četverica na jugovzhodni steni, na južni je vidna le njihova zgornja polovica, na severovzhodni steni so freske ohranjene le deloma. Za Jerneja značilen pas okenskih niš pod apostoli je bil na Godešiču omejen le na južno steno, v njih pa ni naslikanih figur, ampak so polkna zaprta. Nad nišami so bili naslikani trije prizori. Od levega so ostale le še noge modno oblečenega moškega, srednji razkriva s prtom pokrito mizo, na levem je ženska figura, ki jo sežigajo na grmadi. Okenske odprtine, ki so nad vrsto apostolov, so okrašene z dekorativnimi obrobami, v okenskih špaletah so upodobljeni svetniki in mučenci. Med njimi je na severovzhodni steni prepoznaven sv. Štefan, s kamenjem v gubah oblačila in palmovo vejo kot znakom mučenika, podoba nasproti njega pa je praktično uničena. Na špaletah vzhodnega okna je podoba svetega škofa z ribo v roki

(verjetno sv. Urha ali sv. Jošta), nasproti njega sv. Lovrenc s pravokotnim ražnjem, na jugovzhodnem okenskem ostenju sta sv. Nikolaj v škofovski opravi in s tremi hlebčki v roki, ter mučenec s knjigo in palmovo vejo. Ostanke Jernejevih fresk, od katerih se danes vidijo le še barvne lise, so vidni tudi na južni fasadi prezbitarija. Starejši raziskovalci so na tem mestu še razbrali *Poslednjo sodbo*.

Apostoli, južna stena prezbitarija, po 1530
Apostles, south wall of the presbytery, after 1530

6 Godešič – sv. Nikolaj

The church is single nave, with a gothic presbytery, dedicated to St. Nicholas. It is basically still Romanesque, as was confirmed by the discovery of a Romanesque apse in 2001 (its position is illustrated by different paving).

Around 1400, a very high quality painter of the Friulian trend, in whose work can be seen stylistic influences of Vitale of Bologna, painted the *Last Judgment* on the western facade.

Jernej of Loka painted here after 1530. The central band of the three-sided termination to the presbytery was also devoted to a line of standing apostles, among which the best preserved are the four on the southeast wall; on the south wall only the upper half is visible and on the northeast wall, the frescoes are only partially preserved.

The band of window niches below the apostles, characteristic of Jernej, is restricted in Godešič to the south wall only and there are no painted figures in them, but closed shutters. Three scenes were painted above the niches. The window openings above the line of apostles are ornamented with decorative borders and saints and martyrs are depicted on the window jambs. Remains of Jernej's frescoes are also visible on the south side of the presbytery.

Sv. Miklavž na špaleti jugovzhodnega okna, po 1530
St. Nicholas on the jamb of the southeast window, after 1530

7 Križna gora – sv. Križ (sv. Urh)

Patrocinij križnogorske cerkve, ki je danes posvečena sv. Križu, je bil do leta 1867 sv. Ulrich (Urh), augsburški škof (890–973) in zaščitnik augsburške škofije. Cerkev je bila prvič omenjena leta 1291, njen prezbiterij, ki je iz konca 15. stoletja, pa so, sodeč po kamnoseškem znamenju, zidali isti mojstri kot prezbiterij cerkve sv. Uršule v bližnjem Pevnu.

Križnogorska cerkev je bila v celoti poslikana, najkakovostnejše in najbolj ohranjene freske so v prezbiteriju. Tega je, verjetno po neposrednem naročilu freisinškega škofa Filipa, leta 1502 okrasil bavarski mojster, šolan v krogu *Jana Polacka*, na Loško so ga očitno poklicali le za izdelavo te poslikave. V ikonografski shemi je na oboku še opazna dediščina **kranjskega prezbiterija**, a so simboli evangelistov umaknjeni na obočne odsečnice, *Kristusa vladarja sveta* pa v sosednjih poljih obkrožajo angeli, ki igrajo na glasbene instrumente. Na področjih sta naslikana dva para prizorov iz legend sv. Urha na južni steni ter sv. Korbinijana, freisinškega zaščitnika in prvega škofa, na severni steni. Pod Korbinijanovo legendo je naslikana vrsta apostolov, ki pa je precej odrgnjena, delno so jo uničili tudi ob vzdavi okna. Spodnji pas krasijo naslikani zastori s šabloniranimi vzorci. Na slavo-lačni steni je še podoba *Kajnove in Ablove daritve*.

Pasijonski prizori na južni steni ladje, po 1530
 Passion scenes on the south wall of the nave, after 1530

Okoli leta 1530 je na Križni gori delal tudi Jernej. Poleg fragmentov fresk, ki so bili ohranjeni na zunanjih stenah, a so večinoma že odpadli, je v cerkvi naslikal *Pohod sv. Treh kraljev* na severni steni ladje, ki žal ni več ohranjen in je stena danes prebeljena. Na nasprotno steno je Jernej v dveh pasovih naslikal pasijonski cikel. V zgornjem pasu je sicer slabo ohranjena, a še prepoznavna *Zadnja večerja*, v spodnjem je na desni strani *Križanje*, katerega slabo polovico so uničili ob vzidavi okna, na sredini pa *Snemanje s križa*, ki je še dobro ohranjeno. Pri slikanju slednjega prizora si je Jernej pomagal z grafiko Mojstra E. S., isto grafično predlogo je uporabil tudi v cerkvi sv. Petra nad Begunjami. Levi prizor ni več razpoznaven, saj so ga uničili ob vzidavi južne oltarne niše. Pod pasijonskim ciklom so naslikane še za Jernejeva dela tipične okenske niše, skozi njih pa dogajanje v cerkvi spremljajo svetniški liki.

7 Križna gora – sv. Križ (sv. Urh)

The patron saint of the Križna gora church, which is today dedicated to the Holy Cross, until 1867 was St. Ulrich, Bishop of Augsburg (890-973) and protector of the Augsburg diocese.

The church was painted in entirety and the frescoes in the presbytery are the highest quality and best preserved. This was decorated in 1502 by a Bavarian master, trained in the circle of Jan Polack, but they clearly called him to the Loka etsate only for the production of these paintings. On the vault, the central image of *Christ Rules the World* is surrounded by angels playing musical instruments. The symbols

of the evangelists are painted on the intersections of the arches. On the walls below the vaults are painted two pairs of scenes from the legend of St Ulrich, on the south wall, and St. Corbinus, patron saint and first bishop of Freising, on the north wall. The lower band is ornamented by painted curtains with stencilled patterns. On the wall of the triumphal arch is additionally an image of the *Sacrifice of Cain and Abel*.

Jernej also worked in Križna gora around 1530. In addition to fragments of frescoes that have been preserved on the exterior walls but which have for the most part already fallen off, a passion cycle was painted on the south wall inside the church. Although the upper band is poorly preserved, the *Last Supper* is still recognisable and, in the lower on the right side, the *Crucifixion*, a little less than half of which was destroyed when the window was inserted and, in the centre, *Taking down from the Cross*, which is still well-preserved. In painting this scene, Jernej made use of a graphic by *Master E. S.*, and the same graphic draft was also used in the church of St. Peter above Begunje. The scene on the left is no longer recognisable, having been destroyed at the time of building the south altar niche. Below the passion cycle are additionally painted the window niches typical of Jernej's work, through which events in the church are followed by the figures of saints.

Fragmenta Jernejevih fresk na zunanjščini cerkve
Fragments of Jernej's frescoes on the exterior of a church

8 Planica nad Crngrobom – sv. nadangel Gabrijel

Cerkev iz sredine 14. stoletja, posvečena nadangelu Gabrijelu, je bila v virih prvič omenjena šele leta 1581 in to z imenom *S. Gabriele in Glaniz*, njena predhodnica je bila še romanska in jo viri omenjajo že leta 1291. Ob koncu 2. svetovne vojne so jo minirali in požgali, s tem pa tudi uničili freske, ki jih je v njej naslikal Jernej iz Loke. Od njegovih fresk se je ohranilo le nekaj koščkov, tako da o njihovi vsebini ne vemo ničesar. Današnja stavba, ki so jo začeli graditi leta 1994, posvetili pa leto kasneje, je bila zgrajena na mestu stare cerkve.

Cerkev sv. nadangela Gabrijela, pred 1945
Church of the Archangel Gabriel (sv. nadangel Gabrijel), before 1945

8 Planica nad Crngrobom – sv. nadangel Gabrijel

The church, dedicated to the Archangel Gabriel, was mined and burned at the end of the Second World War and the frescoes of Jernej of Loka were thus also destroyed.

9 Podvrh nad Javorjami – Strgarjeva hiša

Na Strgarjevi hiši, Podvrh 2, je še vidno mesto danes že skoraj povsem zbledele Jernejeve t. i. obošene slike, ki predstavlja tri svetnike, med katerimi sta sv. *Nikolaj* na levi in sv. *Florjan* na desni strani še razpoznavna. Sodeč po teh dveh figurah je bila to zavetniška podoba, saj velja sv. Nikolaj za zavetnika otrok, sv. Florjan pa varuje pred ognjem. Fresko je Jernej naslikal ključarju v zahvalo, ker mu je ta priskrbel naročilo za izvedbo slikarskega okrasa v bližnji cerkvi sv. Brikcija na Četeni Ravni.

Podvrh nad Javorjami, Strgarjeva hiša
s fresko Jerneja iz Loke

Podvrh above Javorje, Strgar's house
with fresco by Jernej of Loka

Podoba s tremi svetniškimi liki
na Strgarjevi hiši, po 1530

Image with three figures of saints
on Strgar's house, after 1530

9 Podvrh nad Javorjami – Strgar's house

There is a painting by Jernej of Loka, today almost completely faded, on Strgar's house, Podvrh 2, which shows three saints, among which *St. Nicholas* on the left and *St. Florian* on the right are still recognisable. It was made in thanks to the churchwarden, who provided Jernej with work in the nearby Church of St. Bricius in Četena Ravan.

10 Spodnje Bitnje – sv. Nikolaj

Cerkev v Spodnjem Bitnju, ki jo za razliko od večine staroloških podružnic omenja freisinški urbar iz leta 1423, je posvečena sv. Nikolaju (Miklavžu), zgrajena je bila v 15. stoletju. Ladja je ravno krita s kasetiranim stropom, prezbiterij je križno obokan. Od fresk v prezbiteriju, ki jih je v zgodnjem 15. stoletju naslikal nek furlanski slikar, je ohranjen le del.

Na južni fasadi je bogato zasnovana Jernejeva podoba *sv. Krištofa*, visoka 3,60 in široka 3,30 m, ki jo je naslikal po letu 1530. Idejo za tako bogato ikonografsko rešitev podobe je slikar najbrž dobil pri podobi istega svetnika, ki je leta 1495 nastala na zahodni fasadi radovljiške cerkve. Ta freska je danes uničena, njeno avtorstvo ni poznano. Zasnova zavetnikove podobe, kot je vidna na relativno dobro ohranjeni freski v Spodnjem Bitnju, predstavlja standardni način Jernejevega upodabljanja tega svetnika. Krištof je naslikan frontalno kot velikan z Detetom na desni rami in drevesom (ozelenelo palico) v levici. Postavljen je v naslikan arhitekturni okvir, ki je na vsaki strani obogaten s po tremi nišami. V zgornjih dveh parih niš so postavljeni sveti škofi, v spodnjem paru sta naslikana klečeča angela. V sredinskem polju so ob velikanovi glavi naslikani angeli, bodisi v molitvi bodisi kot muzikanti, ki s svojo prisotnostjo kažejo na to, da je otrok na Krištofovi rami božja oseba. Na Krištofovi desni strani je *sv. Anton Puščavnik*, s svetilko in cerkvico v ozadju, kar ponazarja nočni dogodek. V višini velikanovih kolen je z lokom ponazorjena vzvalovana gladina reke, čez katero brodi. Njeni prebivalci, v nasprotju s svetimi osebami nad gladino, so nekrščanska bitja in predstavljajo negativni pol: dva kentavra, ki igrata na dude, na njunih hrbtih jezditata goli ženski, v sredini se za svoja repa drži *riba Faronika*, moška figura z napetim lokom, in trije razigrani putti. Med temi bitji sta še podobi raka in rib, dveh vodnih znamenj zodiaka. Morda se je povsem spodaj, v delu, ki ni ohranjen, skrival še škorpion kot tretje vodno znamenje živalskega kroga.

Sv. Krištof, po 1530
St. Christopher, after 1530

10 Spodnje Bitnje – sv. Nikolaj

The church in Spodnje Bitnje, which is first mentioned in the Freising land register of 1423, is dedicated to St. Nicholas and was built in the 15th century. The nave has a flat covering with a coffered ceiling, the presbytery is cross vaulted. Only part of the frescoes in the presbytery, painted by a Friulian painter, have been preserved.

On the south facade is a richly designed image of *St. Christopher* by Jernej, which he painted after 1530. The painter probably got the idea for such a rich iconographic solution of the image from a depiction of the same saint that was done on the west facade of Radovljica church but is today destroyed.

Detajl s freske sv. Krištofa, po 1530
Detail from the fresco of St. Christopher, after 1530

11 Stara Loka - Fravnof

V danes podrtem dvorcu za župnijsko cerkvijo sv. Jurija, imenovanem Fravnof (Frauenhof), je Jernej naslikal t. i. obešeno sliko *Molitve na vrtu Getsemani* in *Jezusovega rojstva*. Dvorec je bil, sodeč po letnici na portalu (na načrtu iz leta 1914 jo prinaša Ivan Bricelj), obnovljen ali zgrajen leta 1535. Fresko danes hrani Narodna galerija Ljubljana.

Jernej je motiva med seboj ločil s preprostim trakom, ki ga je okrasil s šabloniranim vzorcem, s katerim je tudi uokviril celotno sliko. Kristusova molitev na getsemanskem vrtu je postavljena v za Jerneja dokaj prepričljiv prostor. Ob Jezusu v zelo neudobnih položajih spijo trije apostoli – Peter, Jakob in Janez – v ozadju v getsemanski vrt prihaja Juda s četo vojščakov. Rojstvo predstavlja v okviru Jernejevega opusa posebnost, saj tega, sicer v poznosrednjeveškem slikarstvu zelo pogostega prizora, med ostalimi njegovimi ohranjenimi deli ni najti. Prizor je postavljen v nekoliko nerodno naslikano krajino, z gradom v ozadju in cerkvico na hribčku, ki daje celotnemu prizoru domačo, kranjsko noto.

Oljska gora in Jezusovo rojstvo, sneta freska iz danes porušenega »fravnofa«
okrog 1535, hrani Narodna galerija v Ljubljani, inv. št. NG S 1775
Mount of Olives and the Birth of Jesus, fresco from the now ruined »fravnof«,
around 1535, preserved in the National Gallery in Ljubljana, inv. no. NG S 1775

11 Stara Loka – Fravnof

Jernej painted the so-called hanging picture *Prayers in the Garden of Gethsemane* and *Birth of Jesus* on the now ruined mansion behind the parish church of St. George, called Fravnof (Frauenhof), which was renovated or built in 1535. The fresco is today preserved in the National Gallery in Ljubljana.

12 Suha – sv. Janez Krstnik

Med vsemi v tem vodniku predstavljenimi spomeniki je v suški cerkvi delalo največ različnih slikarskih delavnic. Jernejevo delo, ki nikakor ni zanemarljivo, zasenčijo starejše freske, saj sodi poslikava prezbiterija iz sredine 15. stoletja med najlepše poznosrednjeveške slikarske spomenike na Slovenskem.

Cerkev je posvečena sv. Janezu Krstniku, kar govori o tem, da je bila prvotno krstna cerkev starološke župnije. V pisanih virih se prvič omenja že leta 973, leta 1391 pa kot sedež vikariata.

Sredi 15. stoletja so cerkvi dozidali zvezdasto obokan prezbiterij s tristranim zaključkom, ki je bil v tem času tudi poslikan. Ladja, ki je v osnovi srednjeveška, je bila v baroku prezidana, prav tako je baročna vhodna lopa, ki je danes zaprt prostor in tvori neke vrste podaljšek ladje. Freske v prezbiteriju predstavljajo enega najlepših in najbolj ohranjenih **kranjskih prezbiterijev**, slikati ga je začel *Mojster bohinjskega prezbiterija* (*Marijino kronanje* na južnem področju), nadaljeval *Suški mojster* (apostoli), ki je prevzel delavnico prvega, pri poslikavi oboka je sodeloval *Bodeški mojster*. Te tri roke se med seboj tudi slogovno ločijo.

Jernej iz Loke je v prezbiteriju s poslikavo oskrbel spodnji pas. Naslikal je niše pod apostoli, v katerih je na severni steni 10 podob mučenk in mučencev z avreolami in palmovimi vejicami kot simbolom mučeništva, na severovzhodni steni je pet **pametnih devic** s prižganimi svetilkami, za oltarjem pa pet moških figur. Vrsta se na jugovzhodni steni nadaljuje s petimi **nespametnimi devicami**, katerih svetilke ne gorijo, saj nimajo olja. Na južni steni sta med dvema zaprtima nišama upodobljena dva sveta škofa, na koncu sta podobi dveh angelov, ki molita. Ta pas je nastal pred letom 1533, ko je nek obiskovalec v Jernejeve freske vrezal svoj podpis. Jernej je doslikal oziroma popravil tudi skupino izvoljenih na *Poslednji sodbi*, ki je naslikana na slavočni steni prezbiterija. Njegova roka je vidna tudi na zunanjih stenah cerkve. Na južni steni ladje je njegovo delo danes komaj še vidna podoba **sv. Krištofa**, poslikal je tudi zahodno fasado (danes v vhodni lopi), in sicer je s svojo sliko preslikal starejšo fresko, iz časa okoli leta 1400.

Tu je v petih prizorih naslikana legenda o smrti zaščitnika suške cerkve, **sv. Janeza Krstnika**. Slika se s svojo trapezasto obliko prilagaja

ostrejšu. Posamezni prizori, ki si sledijo kot v stripu, so med seboj ločeni z naslikanimi stebri, vsi pa so z naslikanim trakastim okvirjem brez ornamentov povezani v celoto. Na prvem prizoru Janez svari Heroda pred poroko s Herodijado, saj je bila ta že žena Herodovega brata. Na drugem Janeza odpeljejo v ječo, osrednje polje je namenjeno prizoru *Janezovega obglavljenja*. Medtem ko se prva prizora odvija na prostem, je obglavljenje postavljeno v ječo, kjer je obglavljeni Janez vpet v klado. Njegova glava je že na Salominem pladnju, ki ga v naslednjem prizoru prinese kot darilo Herodijadi na pojedino. Na koncu je še podoba moške figure s torbo in psom, ki morda predstavlja služabnika, ki je Janezovo glavo spravil v torbo, da jo bo zakopal na skrivnem mestu. Jernej je na tej freski uporabil tudi dva šablonirana tekstilna vzorca, s katerima je osebe med seboj statusno ločil.

12 Suha – sv. Janez Krstnik

Of all the monuments presented in this guide, the largest number of different painters worked in the church in Suha.

Jernejev »popravek« skupine izvoljenih na freski Poslednje sodbe, pred 1533
Jernej's »corrigendum« to the group of the Elect on the fresco The Last Judgment, before 1533

The church is dedicated to John the Baptist, which testifies to the fact that it was the first christening church in the Stara Loka parish. In the middle of the 15th century, the church was given a star-vaulted presbytery with a three sided termination, which was also painted at that time. The nave, which is essentially medieval, was rebuilt in the Baroque and the entrance porch is similarly baroque. Today it is an enclosed space and forms a kind of extension of the nave.

Legenda o smrti Janeza Krstnika, pred 1533
Legend of the death of John the Baptist, before 1533

The frescoes in the presbytery make it one of the most attractive and best preserved Carniolan presbyteries (the central theme of the iconographic programme of painting presbyteries, as it developed in Slovenia in the 15th century, is the Heavenly Jerusalem with Christ as the central figure, surrounded by angels; and the figures of the apostles on the walls illustrating mediation between God and humans). *The Master of the Bohinj Presbytery* started painting it, it was continued by the *Master of Suha* (the apostles) who took over the workshop of the first, and the then young *Master of Bodešče* cooperated in the painting of the vault. These three hands are also stylistically distinguishable from each other.

Jernej of Loka painted the niches below the apostles in the presbytery, in which on the north wall there are ten images of martyrs, with aureoles and palm branches as symbols of martyrdom, on the northeast wall there are the five wise virgins and behind the altar five male figures. The series is continued on the southeast wall with the five foolish virgins, whose lamps do not burn, since they do not have oil. On the south wall, between two closed niches are depicted two saintly bishops and, at the end, are two angels praying. Jernej also painted, or repaired, the group of the Elect in the Last Judgment, which is painted on the presbytery wall of the triumphal arch. On the west facade (today within the baroque entrance porch) in five scenes is painted the legend of the death of the patron saint of the Suha church, John the Baptist.

13 Sv. Andrej nad Zmincem

Cerkev je posvečena zavetniku vasi sv. Andreju, v virih je bila prvič omenjena leta 1291. V prezbiteriju, ki so ga zgradili po potresu leta 1511, prevladuje baročna poslikava delavnice Jamškov iz 17. stoletja, za oltarjem je na severovzhodni steni ohranjeno le še *Poklicanje Petra in Andreja*, ki ga je po letu 1530 naslikal Jernej iz Loke. V vhodni lopi, ki so jo s kasnejšimi prezidavami spremenili v zaprt predprostor, je ohranjena podoba *Kristusovega zadnjega počitka*, izjemno redek prizor na srednjeveških freskah na Slovenskem, ki ga najdemo le na Jernejevih freskah, in je bila nekoč del pasijonskega cikla.

Jernej je poslikal tudi fasado cerkve, a se od te poslikave ni ohranilo ničesar. Na njenem mestu je danes podoba sv. Krištofa, ki jo je, po podpisu so-deč, leta 2003 naslikal Mašuk.

13 Sv. Andrej nad Zmincem

The church is dedicated to the patron saint of the settlement, St. Andrew and, like the majority of the Stara Loka succursal churches, was first mentioned in 1291. In the presbytery, which was built after the earthquake in 1511, baroque painting of the Jamšek workshop from the 17th century predominates; behind the altar on the north-east wall only the *Summoning of Peter and Andrew* is still preserved, which was painted by Jernej of Loka after 1530. In the entrance porch is preserved an image of *Christ's Last Rest*, which was formerly part of the Passion cycle. Jernej also painted the facade of the church but nothing has been preserved of this painting.

Poklicanje Petra in Andreja na severovzhodni steni prezbiterija, po 1530
The Summoning of Peter and Andrew, nordest wall of the presbytery, after 1530

14 Sveti Jošt nad Kranjem

Romarska cerkev, posvečena sv. Joštu, je podružnica šmartinske župnije. V virih je bila prvič omenjena v celjski fevdni knjigi leta 1436. Kljub baročni predelavi cerkve je vzhodna polovica prezbiterija še vedno gotska, okrašena je s freskami Jerneja iz Loke in njegovega pomočnika oziroma sodelavca, poslikavo pa časovno opredeljujemo v čas po letu 1530. Do fresk je mogoče priti skozi prehoda na obeh straneh glavnega oltarja.

Poslikava oboka in podločij je brez dvoma Jernejevo delo, spodnja polovica slikarskega okrasja pa slogovno od Jernejevih fresk bistveno odstopa in jo je moral naslikati njegov pomočnik oziroma sodelavec. Osrednje polje na oboku je bilo namenjeno Kristusu – ta je ohranjen le do polovice –, polje obdajajo angeli. Ohranjenih je šest celopostavnih podob angelov na oboku, štirje izmed njih molijo, dva igrata na lutnjo, na odsečnicah je še pet dopasnih angelskih likov pri molitvi. Na severovzhodnem podločju je naslikan prizor iz legende sv. Jošta, ko je njegov učenec delil edini kos kruha z beračem, ki ga je Jernej upodobil kot enonogega, in za katerega se je izkazalo, da je sam Kristus. Freske na ostalih podločjih severne in južne stene so ohranjene le delno, verjetno so bili na vseh štirih poljih naslikani prizori iz legende sv. Jošta. Na vzhodnem podločju je podoba sv. Nikolaja, na jugovzhodnem pa sveti škof z ribo – zavetnik cerkve, sv. Jošt. Konzole obočnih reber, ki se iztekajo na stikih sten prezbiterija, podpirajo naslikani atlanti. Privlačno je naslikano obredno posodje nad nišo, ki je bila sicer tem predmetom tudi namenjena. Pod vrsto stoječih apostolov, ki so po tradiciji naslikani na stene prezbiterija, je naslikan še pas posvetno oblečenih figur in kraljev ter prerokov, od vsakih je ohranjenih osem; apostoli in spodnji pas so delo Jernejevega sodelavca.

14 Sv. Jošt nad Kranjem

Despite the baroque refashioning of this pilgrim church, devoted to St. Jodocus, the eastern part of the presbytery is still Gothic, decorated by frescoes by Jernej of Loka and his assistant, or colleague. It is possible to get to the frescoes through the passage on both sides of the main altar.

The vault and wall below the vault are Jernej's work, the lower half of the painted decoration was painted by his assistant or colleague.

The central field on the vault was devoted to Christ – only half of this is preserved – and the field is surrounded by angels. On the northeast wall below the vault is painted a scene from the legend of St. Jodocus, when his disciple shared the only piece of bread with a beggar, thus showing that he was Christ himself. The frescoes on the other, north and south walls below the vault are only partially preserved; scenes from the life of St. Jodocus were probably painted on all four fields. On the east wall below the vault is an image of St. Nicholas and on the southeast is a saintly bishop with a fish – probably the patron saint of the church, St. Jodocus. The consoles of the vault ribbing are supported by painted atlantises. The painted ceremonial vessel above the niche intended for these objects, is also attractive. Below a line of standing apostles, which were traditionally painted on the walls of the presbytery, is painted a further band of secularly dressed figures and the kings and prophets, eight of each have been preserved; the apostles and the lower band are the work of Jernej's colleague.

Atlant, ki podpira služnik obočnega rebra, po 1530
Atlantis supporting the respond of the rib vaulting,
after 1530

Prizor iz legende o sv. Joštu, po 1530
Scene from the legend of St. Jodocus, after 1530

15 Sv. Miklavž nad Selci

Prvo cerkev so na tem mestu zgradili že v 13. stoletju, tako je to najstarejša dokumentirana cerkvena stavba v Selški dolini. V baroku prenovljena cerkev je posvečena sv. Nikolaju. Sledovi Jernejeve roke so vidni le na severni fasadi, kjer so ohranjeni ostanki naslikanega arhitekturnega okvira, tipičnega za Jernejeve kompozicije *sv. Krištofa*. Zraven je ohranjen še del ostenja gotskega okna, notranjščina cerkve je povsem barokizirana.

15 Sv. Miklavž nad Selci

The first church on this site was already built in the 13th century, dedicated to St. Nicholas. Traces of Jernej's hand are only visible on the north facade, where there are the remains of an architectural frame typical of Jernej's composition of *St. Christopher*.

Ostanki Jernejeve freske sv. Krištofa, okoli 1530
Remains of Jernej's fresco of St. Christopher, around 1530

Sv. Ožbolt nad Zmincem

Nekdaj starološki župniji pripadajoča podružnica sv. Osvalda (Ožbolta) nad vhomom v Poljansko dolino je bila prvič omenjena že leta 1291. Prezbiterij, ki ga je potres leta 1511 močno poškodoval, je bil na novo zgrajen leta 1527, o čemer priča letnica na ščitku na oboku, po tem času pa, razen prebitja vrat v zakristijo na severni strani, večjih prezidav, ki bi utegnile uničiti freske iz 16. stoletja, ni bilo. Današnja ladjo, ki so jo sezidali v 17. stoletju, so dve stoletji kasneje obokali.

Jernej je poslikal obok v prezbitериju in svoje delo datiral z letnico 1534. To je eno izmed redkih njegovih zanesljivo datiranih del. Slikar je letnico zapisal na traku, ki ga nosi angel, naslikan na trikotnem polju ob slavoločni steni. Osrednje polje na oboku je namenjeno podobi *Kristusa – vladarja sveta*, ki je postavljen v **mandorlo** in blagoslavlja, obdajajo ga podobe angelov. V poljih, ki mejijo na Kristusovega in kjer bi po tradicionalni shemi kranjskega prezbiterijskega morali biti naslikani evangelisti, sta upodobljena dva angela v molitvi in dva, ki igrata na lutnjo. Tudi ostala obočna polja so namenjena angelom, ki igrajo na glasbila (poleg lutnje sta naslikana še fidel in šalmaj) ali molijo. Angel, ki nosi napisni trak z letnico 1534, je naslikan v trikotnem polju zahodno od Kristusa. Poslikave vzhodnih obočnih polj so vidne za glavnim oltarjem, ki zakriva dobršen del zaključka. Jernej je poslikal tudi stene prezbiterijskega, a te freske, razen dveh fragmentov na severni steni, ki sta očiščena kasnejših ometov, niso vidne.

Poslikava oboka prezbiterijskega, 1534
Painting of the vault of the presbytery, 1534

Po freskah v tej cerkvi je bil Jernej zasilno poimenovan *Mojster prezbitarija sv. Ožbolta*, dokler ni France Stelè našel njegovega pravega imena v knjigi izdatkov za cerkev sv. Filipa in Jakoba na Valter-skem vrhu.

16 Sv. Ožbolt nad Zmincem

The succursal church of St Oswald belonging to the former Stara Loka parish, which stands above the entrance to the Poljane valley, was first mentioned in the Freising land register created 1291. Today's presbytery was constructed in 1527, to which the date on the shield on the arch testifies. Today's nave, which was constructed in the 17th century, was vaulted two centuries later.

Jernej painted the arch in the presbytery and dated his work 1534. This is one of his few reliably dated works; the painter noted the date on a ribbon carried by an angel painted on a triangular field beside the wall of the triumphal arch. The central field on the arch is devoted to an image of *Christ – Ruler of the World*, who is placed in a mandorla and is giving a blessing, surrounded by images of angels playing on musical instruments or praying. Jernej also painted the wall of the presbytery. Jernej was temporarily designated *Master of the Presbytery of St. Oswald*, until his real name was found.

Kristus – vladar sveta na oboku prezbitarija, 1534
Christ – ruler of the world, on the vault of the presbytery, 1534

Angel z dudami na oboku prezbiterija, 1534
Angel with bagpipes, on the vault of the presbytery, 1534

17 Valterski vrh – sv. Filip in Jakob

Cerkev, ki je bila kot starološka podružnica prvič omenjena leta 1500, je danes posvečena sv. Filipu in Jakobu, v 16. stoletju so jo poznali kot cerkev sv. Jakoba v Hribih. Prezbiterij je sezidal *mojster H. R.*, leta 1534, izvedbo slikarskega okrasja so zaupali Jerneju.

Jernejev poslikan kasetiran lesen strop žal ni več ohranjen. Freske so ohranjene v prezbiteriju, kjer so stene po običaju pridržane stoječim apostolom. Ohranjenih je šest, in sicer po dva na severni, severovzhodni in južni steni zaključka prezbiterija. Na južni steni prezbiterija je še prizor *Obglavljenja sv. Jakoba*, konzole rebrovja so podpirali naslikani atlanti, od katerih so ohranjeni še trije. Na podločjih severne in južne stene so v parih naslikani cerkveni očetje in evangelisti, slednje opredeljujejo simboli, naslikani ob njihovih celopostavnih figurah. Severno so upodobljeni *sv. Avguštin* in *evangelist Matej* ter *sv. Ambrož* in *evangelist Luka*, na južni steni pa *sv. Hieronim* in *evangelist Marko* ter *sv. Gregor* in *evangelist Janez*. Na južni fasadi prezbiterija je Jernej naslikal podobo *sv. Krištofa*, ki je leta 1982 Francetu Golobu še služila kot primer pri razlagi Jernejeve kompozicije motiva tega svetniškega lika. Bila je ena ikonografsko najbogatejših tovrstnih kompozicij, ne le v Jernejevem opusu, ampak tudi sicer. Danes je žal uničena, saj sta se leta 2004 te podobe »restavratorsko« lotila zakonca Mašuk in na njenem mestu naslikala neustrezno fantazijsko sliko.

17 Valterski vrh - sv. Filip in Jakob

The presbytery of the church, dedicated to St. Philip and James, was built in 1534. The execution of the painted decoration was entrusted to Jernej of Loka. His frescoes have been preserved in the presbytery, in which the walls, according to custom, are reserved for the standing apostles. Six have been preserved, two each on the north, northeast and south walls of the termination of the presbytery. On the south wall of the presbytery is additionally a scene of the *Beheading of St. James*, the consoles of the ribbing are supported by painted atlantes, three of which are still preserved. On the wall below the vault of the north and south walls are painted the fathers of the church and the evangelists, in pairs. Jernej painted an image of *St. Christopher* on the south facade of the presbytery. It was one of the iconographically richest of such compositions, not just in Jernej's work but in general. Unfortunately, it is today destroyed. It was inappropriately over-painted in 2004.

Jernej iz Loke, sv. Krištof, po 1534,
(povzeto po: F. Golob, 1982, p. 23)

Jernej of Loka, St. Christopher, after 1534,
(taken from: F. Golob, 1982, p. 23)

Freska Jerneja iz Loke je leta 2004 neustrezno preslikana
The fresco by Jernej of Loka was inappropriately over-painted in 2004

18 Zabrekve – sv. Mohor in Fortunat

Cerkev, posvečena sv. Mohorju in Fortunatu, prvič v virih omenjena leta 1291, je bila ob koncu 2. svetovne vojne uničena. V njej so bile »neodgrnjene freske Jerneja iz Loke« (podatke prinaša Krajevni leksikon Dravske banovine, 1937), ki pa – tako kot cerkev sama – niso več ohranjene. Po 2. svetovni vojni je bila na mestu stare cerkve zgrajena nova.

18 Zabrekve – sv. Mohor in Fortunat

The church, devoted to St. Hermigor and Fortunat, was destroyed at the end of the Second World War. After the war, a new church was built in place of the old one.

Cerkev sv. Mohorja in Fortunata, pred 1945
Church of St. Hermigor and Fortunat (sv. Mohor in Fortunat), before 1945

SLOVARČEK MANJ ZNANIH IZRAZOV IN IKONOGRFSKIH MOTIVOV

Abrahamovo naročje: Prilika o brezimnem bogatašu in revnem Lazarju je v ikonografiji podana s podobo angela, ki v culi nosi dušo umrlega. Literarna osnova je odlomek iz Lukovega evangelija (Lk 16, 19–25): *Živel je bogataš. Oblečil se je v škrlat in dragoceno tkanino ter se dan na dan sijajno gostil. Pri njegovih vratih pa je ležal revež, ki mu je bilo ime Lazar in je imel polno ran po telesu. Rad bi se najedel tega, kar je padalo z bogataševe mize, in celo psi so prihajali in lizali njegove rane. Revež je umrl, angeli so ga odnesli v Abrahamovo naročje. Tudi bogataš je umrl in bil pokopan. In ko je v podzemlju trpel muke, je povzdignil oči in od daleč videl Abrahama in Lazarja v njegovem naročju. Zaklical je: »Oče Abraham, usmili se me in pošlji Lazarja, da pomoči konec svojega prsta v vodo in mi ohladi jezik, kajti trpim v tem plamenu.« Abraham mu je rekel: »Otrok, spomni se, da si v življenju dobil svoje dobro, Lazar pa prav tako húdo; zdaj je on tukaj potolažen, ti pa trpiš. Abrahamovo naročje sicer velja za svojevrstno čakalnico pravičnih na poslednjo sodbo in je kot tako predstopnja vic v razvoju katoliške dogme.*

Al secco: V nasprotju s tehnologijo prave freske (*fresco buono*) je to način slikanja na že posušen omet. Tu je pigmentom treba primešati še vezivo, ki je največkrat apneno mleko (*apnena tempera*).

Draperija: To je način, kako je naslikano gubanje tekstila, predvsem oblačil.

Eshatološki motivi: Prizori, na katerih so upodobljeni dogodki oziroma stvari, ki se bodo zgodili po drugem Kristusovem prihodu. Eshatologija je verski nauk o zadnjih rečeh, ki v krščanstvu obsega štiri reči: smrt, sodbo, pekel in nebesa.

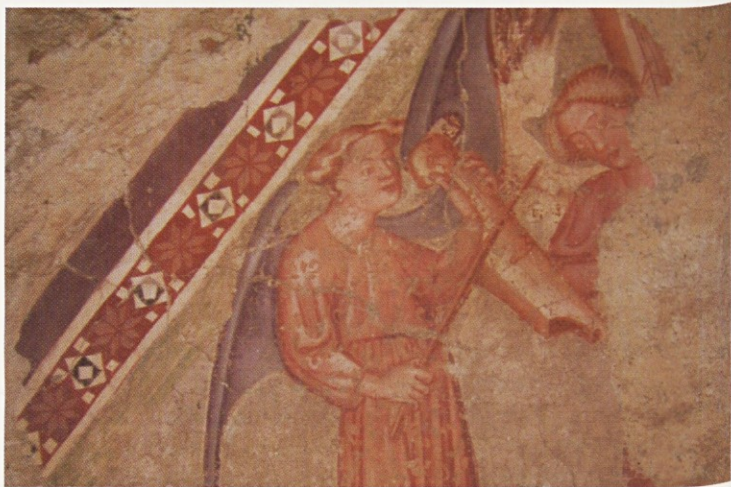
Fresco buono: Prava freska (*fresco buono*) je slika, ki nastane z nanašanjem pigmentov, pomešanih s čisto ali apneno vodo (brez veziva) na svež apnen omet. Ko se omet posuši, postane slika odporna proti vplivom iz atmosfere in je mnogo trajnejša od slike, slikane *al secco*. Po klasični metodi izdelan omet za pravo fresko na zunanji steni ima pet plasti: prvi omet, vezalec, hrapavec, glajenec in gladilec, Jernej je večinoma slikal na omet, nanešen le v treh slojih. Kljub temu je njegova tehnika zelo dobra. Seveda je slikanje v pravi fresko tehniki zahtevalo hitro delo; fini omet, na katerega so slikali, so vsak dan sproti nanašali na površino, ki jo je tisti dan slikar nameraval poslikati. Zaradi posploševanja je pogosto z izrazom freska opisana vsaka

stenska slika, tudi če je slikana na že posušen omet (al secco), kjer imajo pigmenti primešana tudi veziva. Pogosto na eni sliki srečamo oba načina, pri čemer so na suho podlago največkrat narejene doslikave.

Furlanski oziroma goriški slikarji: Pred koncem 14. stoletja se je, pod vplivom slikarstva italijanskega trecenta, v naših krajih začel uveljavljati nov stil slikanja. Na Gorenjsko ga je prinesel *Mojster crngrobske fasade*, ki se ni šolal v eni izmed lokalnih furlanskih delavnic, ampak verjetno neposredno pri Vitaleju iz Bologne, ki je v letih 1348–1349 slikal v stolnici v Vidmu (Udine) in katerega vpliv je bil v 2. polovici 14. stoletja v Furlaniji močan. V figurah Mojstra crngrobske fasade se kaže smisel za plastičnost, obrazi kažejo čustvovanje. Na Slovenskem delujoči furlanski slikarji, ki so bili verjetno šolani v Furlaniji in so slikali tja do 1420-tih let, so v slovenski prostor prinesli dve pomembni novosti – bogatejšo poslikavo cerkvene zunanjščine ter dekorativno poslikavo prezbiterja, ki je kasneje pripeljala do t. i. kranjskega prezbiterja.

Ikonoigrafija: to je veda, s pomočjo katere opredelimo vsebino in pomen nekega likovnega dela.

Kozmatska bordura: Ob robovih prizorov, kakršno srečamo pri Mojstru crngrobske fasade in kasneje pri furlanskih delavnicah, imenujemo zaradi njenih vzorcev *kozmatška bordura*. *Cosmati* so bili družina klesarjev (izpričanih je sedem), ki so v 13. stoletju v marmornem mozaiku in s steklenimi ploščicami ustvarjali dekorativne geometrijske vzorce, s katerimi so največkrat krasili tla in arhitekturno opremo v cerkvah.

Kranjski prezbitarij: Ikonografski program poslikave oboka in sten prezbitarija, ki se je razvil na Kranjskem v sredini 15. stoletja. Osnovna ideja poslikave je bil nebeški Jeruzalem (zadnja vizija Janezovega razodetja, opis glej v Bibliji (Raz 21, 1–22, 5); po koncu tega sveta bosta ustvarjena nova zemlja in novo nebo). Na oboku, ki je vsebinsko jedro poslikave, je upodobljen Bog oče ali Kristus sodnik, obdan z evangelisti kot posredniki Kristusovega nauka oziroma njihovimi simboli (lev = Marko, vol = Luka, orel = Janez in angel = Matej), poleg njih obok dopolnjujejo še angeli kot nebeščani (lahko z orodjem Kristusovega trpljenja – arma christi, v molitvi, ali kot muzikanti), v bolj razširjeni obliki pa še kakšen svetnik in Marija z Detetom. Na stenah prezbitarija so apostoli kot podporniki nebes, ki simbolizirajo tudi kreposti, predvsem pa stik med Zemljani in Bogom. Na notranji (vzhodni) slavoločni steni je navadno poslednja sodba ali pametne in nespametne device. Ikonografski program tipičen za poslikave cerkva na Kranjskem se nadaljuje tudi v ladji cerkve. Severna stena ladje je bila namenjena Pohodu in poklonu sv. Treh kraljev, na zahodni slavoločni steni je navadno Marijino oznanjenje ali Kajn in Abel, lahko tudi sv. Jurij. Zahodna stena ladje je bila namenjena Poslednji sodbi, razen če je ta že na slavoloku. Na stenah v notranjosti cerkve sta bila lahko upodobljena še Kristusov pasijon ali Marijin cikel, redko kaj drugega. Ta ikonografski program se ob koncu 15. stoletja začne rahljati, kljub temu pa poslikave, ki sledijo tem zapovedim, zasledimo tudi v drugi četrtini 16. stoletja.

Kristusov zadnji počitek: V Evangelijih ni zaslediti odlomka, ki bi opisoval Jezusov počitek tik pred Križanjem, tudi v slikarstvu tega motiva pred 14. stoletjem ni. Pojavil se je na Nizozemskem, vrhunec svoje popularnosti je dosegel v 16. stoletju, a je bil ves čas omejen le na prostor severno od Alp. V slovenski slikarski dediščini iz poznega srednjega veka ga, razen pri Jerneju iz Loke, ki je pogosto posegal po severnjaških ikonografskih motivih, ni srečati.

Mandorla: To je posebna oblika svetniškega sija, ki obdaja celotno figuro. Je mandljaste oblike, v krščanski umetnosti je pridržana Kristusu, včasih Mariji.

Mehki slog: Mehki slog je način izraza v slikarstvu in kiparstvu Srednje Evrope, ki se je razvil ob koncu 14. stoletja, po čeških spodbudah, in je bil v prvih desetletjih 15. stoletja vodilni slog v Srednji Evropi. Na Slovenskem se po 1430 v stenskem slikarstvu uveljavi predvsem z vplivi z avstrijske Koroške, najmočneje je izražen sredi 15. stoletja. Vodilni predstavnik je bil Janez Ljubljanski. Za ta slog je značilna draperija s poudarjenimi zaobljenimi in tekoče padajočimi gubami, ki prispeva k občutku trodimenzionalnosti oblačil. Izraz na obrazih je ljubeč in zasanjan, postave so gracilne.

Obešena slika: Stenska slika je naslikana neposredno na steno in zato v pravem pomenu besede ne more biti obešena. Vendar ta izraz lahko označuje tudi stensko sliko, če ta zavzema le del stene in ima naslikan tudi okvir in tako daje vtis tabelne slike, ki visi na steni.

Pametne in nespametne device: Prilika o pametnih in nespametnih devicah je zapisana v Matejevem evangeliju (Mt 25, 1–13): *Tedaj bo nebeško kraljestvo podobno desetim devicam, ki so vzele svoje svetilke in šle ženinu naproti. Pet izmed njih je bilo nespametnih in pet pametnih. Nespametne so vzele svetilke, niso pa s seboj vzele olja; pametne pa so s svetilkami vred vzele olja v posodicah. Ker pa se je ženin mudil, so vse podremale in zaspale. Opolnoči pa nastane vpitje: 'Glejte, ženin gre, pojdite mu naproti!' Tedaj vse tiste device vstanejo in napravijo svoje svetilke. In nespametne rečejo pametnim: 'Dajte nam svojega olja, ker naše svetilke ugašajo.' Toda pametne odgovorijo: 'Da morda ne poide nam in vam, pojdite rajši k prodajavcem in si ga kupite.' Medtem ko so šle kupovat, pride ženin; tiste, ki so bile pripravljene, gredo z njim na svatbo in vrata se zapro. Pozneje pa pridejo tudi ostale device in pravijo: 'Gospod, gospod, odpri nam!' On pa jim odgovori: 'Resnično, povem vam: Ne poznam vas.' Čujte torej, ker ne veste ne dneva ne ure. Parabola je bila kot opozorilo, naj bo človek stalno pripravljen na smrt, popularna že od starokrščanske dobe dalje, kljub temu pa njene upodobitve ne sodijo med najpogostejše motive v stenskem slikarstvu gotike na Slovenskem.*

Riba Faronika: Riba Faronika sodi med sirene, ki jih izročilo pozna že iz predkrščanske dobe. Grške sirene so bile prvotno pol ptice in ne pol ribe, v vzhodnem izročilu pa so pol ribe pol dekleta. V slovenskem etnografskem izročilu je riba Faronika poznana predvsem iz ljudskih pesmi, zapisanih v 19. stoletju. V teh različicah Faronika, ki nosi svet, grozi, da če zamahne z repom, bo svet potopljen, če pa se obrne na

hrbet, bo pogubljen. Jezus jo prosi, naj tega zavoljo majhnih otrok in porodnic ne stori. Da je bila med Slovenci ta legenda živa že od srednjega veka, pričajo prav freske, na katerih je Faronika upodobljena kot Kristusov antipod (Krištof nosi Kristusa na rami, Faronika je kot temna sila v vodi), praviloma upodobljena kot dvorepa sirena. Izvor imena te dvorepe ribe je svetopisemski, saj naj bi faraonovi vojaki, ko jih je ob preganjanju Izraelcev zalilo Rdeče morje, postali ribe.

Sv. Jošt: Češčenje sv. Jošta se je na Slovenskem začelo v 15. stoletju, sem se je razširilo iz severnih dežel. Jošt je živel v 7. stoletju, bil je iz kraljevske rodbine v Bretaniji. Življenje v visoki družbi je zapustil in šel med puščavnike. Okoli tega svetnika se je spletlo več legend. Prizor, ki ga je upodobil Jernej iz Loke v cerkvi sv. Jošta, je vzet iz legende o Joštovem učencu, ki je srečal berača in z njim delil svoj edini kos kruha. Berač, ki je bil pravzaprav sam Kristus, je dobrotniku v zahvalo poslal štiri čolne, polne kruha.

Sv. Krištof: Lik tega svetnika je zaradi njegove priljubljenosti videti na večini slovenskih cerkva, saj so ljudje verjeli, da tisti, ki bo zjutraj pobožno pogledal podobo tega svetnika, tistega dne ne bo umrl nepredvidene smrti, to je smrti brez poslednjega zakramenta (za opombo se zahvaljujem dr. Mariji Stanonik). Ravno zaradi tega je Krištof skoraj izključno upodobljen na zunanji steni cerkve, v nadnaravni velikosti, in to na tisti fasadi, ki je pogledu iz zaselka najbolj izpostavljena. Češčenje Krištofa sodi med najstarejše krščanske kulte. Opis tega svetnika, ki ga Cerkev časti kot mučenca, je vseboval že Hieronimov Martirologij iz sredine 5. stoletja, njegovo češčenje je v alpskem prostoru izpričano od 9. stoletja dalje. Zgodbo o sv. Krištofu, ki je botrovala poznosrednjeveškim upodobitvam, je v zbirki svetniških zgodb, ki jih poznamo pod imenom *Zlata legenda (Legenda aurea)*, v 13. stoletju zapisal Jakob iz Voragine. Ime Hristoforos v grščini pomeni »Tisti, ki nosi Kristusa«. Legenda pripoveduje, da se je Krištof, preden je bil lahko krščen, po naročilu puščavnika za pokoro nastanil ob reki in čez njo vozil ali nosil romarje in popotnike. Nekoč se mu ponoči prikaže Jezus kot otrok s prošnjo, naj ga ponese čez reko. Krištof vstane, si posadi otroka na ramo in odide k reki, opirajoč se na drog, da jo prebrodi. Ko je v sredini reke, se začudi, saj je otrok vedno težji. O tem glasno razmišlja, saj se mu dozdeva, da nosi na rami ves svet. Otrok mu na njegovo glasno modrovanje pove, da nosi več kot ves svet, nosi namreč tistega, ki ga je ustvaril — Jezusa Kristusa kot božjo osebo. Nato mu Jezus ukaže, naj zasadi svoj drog v zemljo, ki bo kot dokaz, da je res nosil božjega sina, ozelenel, in odide. Krištof prebreme reko in izpolni naročilo. Naslednji dan je drog ozelenel in zacvetel. Na Jernejevih slikah je upodobljena še cela vrsta pripovednih detajlov, ki jih zgodba, zapisana v Zlati legendi, ne omenja.

Šablonirani vzorci: V slikarstvu poznega srednjega veka so slikarji oblačila pogosto okrasili z vzorci, za katere so izdelali najprej šablone, nato pa so jih nanašali na oblačila, ne da bi se pri tem ozirali na način gubanja. Šablone za vzorce so bile del inventarja posamezne delavnice, zato je mogoče ravno z njihovo pomočjo ugotoviti marsikatero nasledstvo oziroma marsikateremu mojstru določiti izvor. Jernej je poleg šablon, ki ju je uporabljal za krašenje draperij (z njimi pa je včasih tudi »posejal« slikarski prostor), uporabljal še druge šablone za okraševanje trakov, ki razmejujejo prizore, ter za imitacijo marmorja.

POMEMBNEJŠA LITERATURA

- Emilijan CEVC**, Umetnostni pomen škofjeloškega okoliša, *Loški razgledi* 1, Škofja Loka, Muzejsko društvo, 1954, pp. 65–76
- Emilijan CEVC**, Stavbar Andrej in slikar Jernej iz Loke v Beneški Sloveniji, *Loški razgledi* 7, Škofja Loka, Muzejsko društvo, 1960, pp. 94–105
- France M. DOLINAR**, Od pražupnije do jožefinskih reform, *Več kot tisoč let: Kronika župnije sv. Jurija Stara Loka*, Stara Loka 2005, pp. 32–43
- France GOLOB**, Upodobitve sv. Krištofa - dela slikarja Jerneja iz Loke, *Loški razgledi* 29, Škofja Loka, Muzejsko društvo, 1982, pp. 20–31
- Janez HÖFLER**, *Srednjeveške freske v Sloveniji: Gorenjska*. Ljubljana 1996
- Mojca JENKO**, Jernej iz Loke, *Gotika v Sloveniji*, Ljubljana 1995, pp. 307–310
- Mojca JENKO**, Pasijonska prizora Jerneja iz Loke – na Slovenskem izjemna ikonografska motiva, "Hodil po zemlji sem naši ...": *Marijanu Zadnikarju ob osemdesetletnici*, Ljubljana 2001, pp. 297–305
- Janez JOCIF**, Riba Faronika Jerneja iz Loke, *Na robu pojoče ravnine: zbornik vasi Žabnica, Bitnje, Šutna, Dorfarje in Forme*, Žabnica 2011, pp. 182–183
- Anita KLANČAR KAVČIČ**, Konservatorsko-restavratorski posegi na stenskih poslikavah v cerkvi sv. Miklavža na Godešiču, *Loški razgledi* 55, Muzejsko društvo, Škofja Loka, 2008, pp. 299–307
- Primož KURET**, *Glasbeni instrumenti na srednjeveških freskah na Slovenskem*, Ljubljana 1973
- Nika LEBEN**, Restavratorska dela v podružnični cerkvi sv. Marka v Vrbi, *Varstvo spomenikov* 37, Ljubljana 1996, pp. 150–156
- Mija OTER**, Freske Jerneja iz Loke na zahodni fasadi cerkve sv. Janeza Krstnika na Suhi, *Umetnostna kronika* 6, Ljubljana 2005, pp. 2–8
- France STELÈ**, Slikar Jernej iz Loke, *Glasnik muzejskega društva za Slovenijo* IV–VI (1923–1925), Ljubljana 1925, pp. 24–31
- France STELÈ**, *Slikarstvo v Sloveniji od 12. do srede 16. stoletja*, Ljubljana 1969, pp. 223–232
- Vladka TUCOVIČ**, Motiv ribe Faronike v slovenski književnosti in likovni umetnosti 20. stoletja, *Traditiones* 35/1, Ljubljana 2006, pp. 51–68
- Mojca URŠIČ**, *Jernej iz Loke*, Ljubljana 1987 (magistrsko delo, razmnoženo kot tipkopis)
- Tomislav VIGNJEVIČ**, Slikarstvo prve tretjine 16. stoletja, *Gotika v Sloveniji*, Ljubljana 1995, pp. 292
- Alenka VODNIK**, *Tekstilni vzorci v srednjeveškem stenskem slikarstvu na Slovenskem*, Ljubljana 1998

Ogled in fotografiranje fresk so nam prijazno omogočili:

župniki:

Dolšak Gregor, župnija Reteče,
Istenič Ciril, župnija Javorje,
Likar Bojan, župnija Kranj – Šmartin,
Maček Franc, župnija Begunje na Gorenjskem,
Perčič Jože, župnija Žabnica,
Prošt Damjan, župnija Selca,
Selan Matija, župnija Škofja Loka,
dr. Snoj Alojz, župnija Stara Loka,
Zupan Matjaž, župnija Škofja Loka – Suha;

ključarji in cerkovniki:

Bernik Franc, Sv. Ožbolt nad Zmincem (cerkev sv. Ožbolta),
Bernik Marijan, Sv. Andrej nad Zmincem (cerkev sv. Andreja),
Bertoncelj Peter, Godešič (cerkev sv. Nikolaja),
Demšar Janko, Valterski vrh (cerkev sv. Filipa in Jakoba),
Dolenc Lojzka, Križna gora (cerkev sv. Križa),
Dolenc Pavle, Četena Ravan (cerkev sv. Brikcija),
Gartner Andrej, Golica (cerkev sv. Miklavža nad Selci),
Gartner Jože, Javornik (cerkev sv. Jošta),
Močnik Milka, Sv. Peter nad Begunjami (cerkev sv. Petra),
Porenta Darko, Spodnje Bitnje (cerkev sv. Nikolaja),
Potočnik Irma, Bukovica (cerkev sv. Florjana),
Prevodnik Tone, Brode (cerkev sv. Tomaža),
Rant Minka, Suha (cerkev sv. Janeza Krstnika),
Šink Janez, Breznica pod Lubnikom (cerkev sv. Lovrenca),
Ziherl Anica, Bodovlje (cerkev sv. Petra)

in zasebni lastnik:

Potočnik Janko, Podvrh (Strgarjeva hiša).

Vsem iskrena hvala.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

75.046.3(497.4)(036)

KOMAN, Dušan

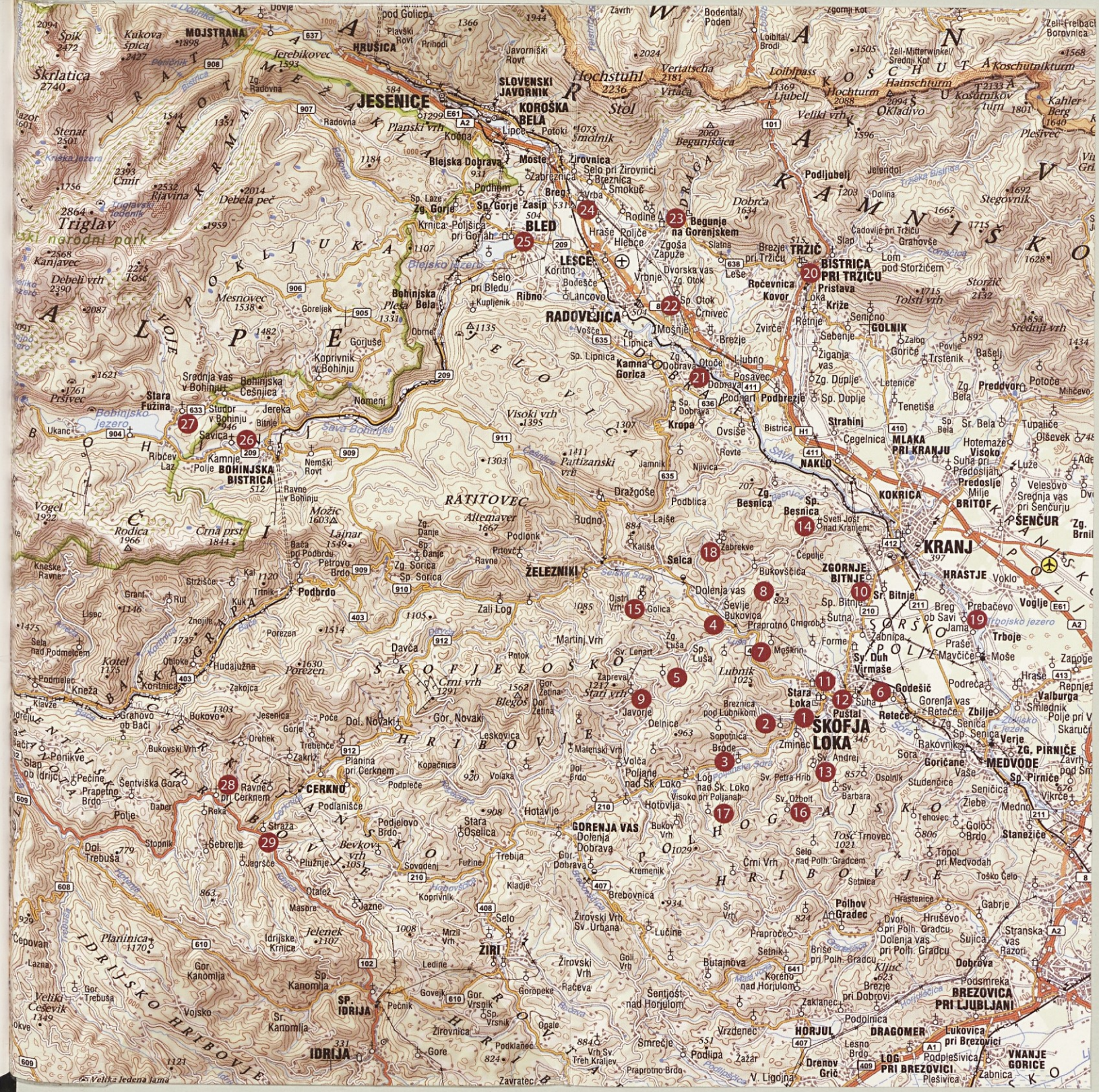
Slikar Jernej iz Loke in njegova dela na Loškem : vodnik = The painter Jernej of Loka and his work in Loka estate : guide / Dušan Koman ; [prevod povzetkov v angleščino Martin Cregeen ; fotografije Mojca Ferle ... [et al.] ; zemljevidi Geodetska uprava Republike Slovenije]. - Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2011. - (Vodniki po loškem ozemlju ; 10)

ISBN 978-961-6673-08-2

257423104

Občina
Škofja Loka

Kraj	Cerkev	Stran	
1	Bodovlje	Sv. Peter	28
2	Breznica pod Lubnikom	Sv. Lovrenc	30
3	Brode	Sv. Tomaž	32
4	Bukovica	Sv. Florjan	34
5	Četena Ravan	Sv. Brikcij	36
6	Godešič	Sv. Nikolaj/Miklavž	38
7	Križna gora	Sv. Križ	41
8	Planica nad Crngrobom	Sv. nadangel Gabrijel	44
9	Podvrh nad Javorjami	Strgarjeva hiša	45
10	Spodnje Bitnje	Sv. Nikolaj	46
11	Stara Loka	Fravnof	48
12	Suha	Sv. Janez Krstnik	49
13	Sv. Andrej nad Zmincem	Sv. Andrej	52
14	Sveti Jošt nad Kranjem	Sv. Jošt	53
15	Sv. Miklavž nad Selci	Sv. Nikolaj/Miklavž	55
16	Sv. Ožbolt nad Zmincem	Sv. Ožbolt	57
17	Valterski vrh	Sv. Filip in Jakob	60
18	Zabrekve	Sv. Mohor in Fortunat	62
19	Breg ob Savi	Sv. Marija	
20	Bistrica pri Trziču	Sv. Jurij	
21	Otoče	Sv. Anton Puščavnik	
22	Spodnji Otok pri Radovljici	Sv. Janez Krstnik	
23	Sv. Peter nad Begunjami	Sv. Peter	
24	Vrba	Sv. Marko	
25	Bled	Sv. Martin	
26	Brod v Bohinju	Sv. Marija Magdalena	
27	Ribčev Laz	Sv. Janez Krstnik	
28	Police	Sv. Marija	
29	Straža	Sv. Pavel	
30	Koprivišče	Sv. Tomaž	
31	Krestenica nad Kanalom	Sv. Nikolaj	
32	Nadavče	Sv. Marija Snežna	
33	Zabče nad Tolminom	Sv. Marko	
34	Volče	Sv. Danijel	
35	Volarje	Sv. Brikcij	
36	Bovec	Sv. Devica Marija v Polju	
37	Podbela	Sv. Helena	
38	Kravar	Sv. Lucija	
39	Landarska jama	Sv. Janez Krstnik in Sv. Janez Evangelist	

Kranj

P GORENJSKA

umetnost

JERNEJ iz Loke / KOMAN D. Slikar

75.046.3(497 4)(036)

091200128

COBISS o

MUZEJSKO DRUŠTVO ŠKOFJA LOKA

September 2011